

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Ketabton.com

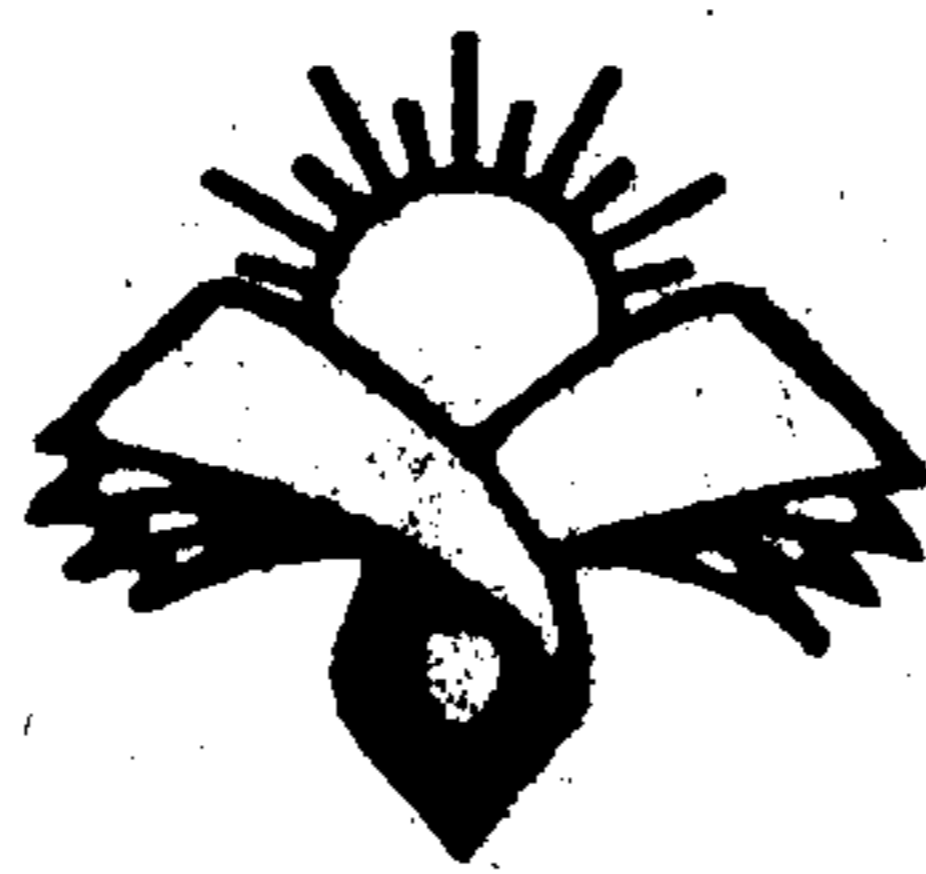
سینو مٹلوئہ

مہتمم: محمد دین ژواک

الازھر خیرندویہ مؤسسہ

د کتاب پېژنده

پښتو متلونه

PASHTO PROVERBS

مهتمم: محمد دين ژوال

چاپ شمير: زر ټوکه

چاپنېټه: مني ۱۳۸۲

کمپوزر: سيد سليمان هاشمي

خپرونکی: الازهر خپرنډويه مؤسسه

پته: قصه خواني پوست بکس ۴۶۳ پېښور

ټېلفون: 091-2564414

alazharco@hontilal.com

د چاپ ټول حقوق خوندي دي!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Pashto Proverbs

الازھر خپرندويه مؤسسہ

پتہ: دھکی نعلبندي، قصہ خواني، پيښور - پاڪستان

E-mail: alazharco@hotmail.com

Tele: +92-91-2564414

پښتو متلونه

پښتو متلونه د پښتو د شفا هې ادب يود غوره برخه گڼل کيږي .
دا متلونه له ډيرو پخوا څخه موجود او زموږ د نیکونو غوره ،
قيمتي ، تللي او پخې ويناوې دي ، چې دنکلونو په شان خوله په خوله
تر دې وخته رارسيدلي دي .

د پښتو متلونه د ويلو تاريخ هم دلنډيو په شان ، معلوم نه دي او نه
يې ويونکي معلوم دي .

بلکې په هر د زمانه کې ويل کيږي او هر څوک يې وايي .
متلونه د ټولو پښتنو دخولې مرغلرې دي ، چې خورې وري دخلکو
په ذهنو کې پرته دي . د متلونو عبارت خونډور ، لنډ او پولوی مقصد په
کې ځای شوی دی . پښتو متلونه که څه هم زيات په نثر کې شاملېږي
مگر ډيري يې وزن او قافيه هم لري .

له متلونو څخه د هر قوم د پوهې ، تجربې او فکري لوړتيا اندازه
معلوميږي ، ولې چې متلونه هغه پخې خبرې دي ، چې له ډيرو تجربو
څخه وروسته په لاس راځي او د ژوندانه لارښوونکي گڼل کيږي .

متلونه په وينا کې خوږوالي او قوت پيدا کوي او عبارت پرې
بنايسته کيږي . دا وجه ده چې شاعران او ليکوالان يې په خپلو ويناو کې
راوړي او دا د بديع په فن کې يو صنعت گڼل شوی دی .

د متلونو پیژندنه دوی خواوې لری: یو د ا چې د ویلو اصلی خای
 لری ځینې یې سری ته معلومه شی او بله دا چې داستعمال خای یې
 د ځینې بلې لاملې معنی یې حقیقی او دوهمه یې کتابی او مجازی
 ده. مثلاً: ددی متل (مات لاس غاړې ته لویږی) حقیقی معنی هم
 موجوده ده، ولې چې د چا لاس خور او مات شی، نور بنسټیا یې غاړې ته
 اچوی او مجازاً په داسې خای کې ویل کیږی، چې یو عاجز او بې وزلې
 سری دخپل ځان غم، په کوم مالدار یا یو مشرباندي اچول غواړی.

پښتانه متلونو ته ډیر اهمیت ورکوی. هر متل ورته دکانې کرښه
 ښکاری او هغه یو پوخ او غټ دلیل بولی. پښتو متلونه د پښتنو
 داجتماعی ژوندون پوره نمایندگی کوی.

د پښتو متلونه ډیر او په زیات اندازه دی او لکه د لنډیو په هر د
 خوا کې په بیل بیل ډول د خلکو په سینو کې پراته دی.
 د پښتو متلونه ډیر پخوانی او لرغونی معلومیږی، ځکه چې د
 متل جوړیدو او شهرت ډیر زمانه غواړی او ډیر زر د متل حیثیت نه شی
 موندلای.

دغه شان بنایي چې د متلونو په عبارتونو کې هم ډیر توپیر نه وی
 راغلی، ځکه چې د متلونو عبارت او لفظ دیو روایتی متن په توگه په
 خپل اصلی رنگ ساتل کیږی او د زمانو بدلونه په کې زیات تغیر نه
 پیدا کوی.

د پښتو هر متل لکه د لنډی یو ځانله خپلواکی مضمون یا په بله
 ژبه د یوې پیښې او واقعي لنډیز دی. د پښتو یو څو متلونه دا دی:

چې بد گزرزی، بد به پرزی
 له پروت زمري نه، گرځنده گيدر بڼه دی
 ژرنده کسه دپلارده، هم په وارده
 که غر لوی دی، په سړي لارده
 دلت غويي آخر خاوند قصاب دی
 د بهر له گتندوی نه دکور و تڼدوی بڼه دی

د پښتو متلونه تر اوسه پورې ټول نه دي راغونډ شوي او لکه
 د پښتو ادب دنورو مرغلرو په شان، د پښتونخوا په غرونو او درو کې لا
 هماغسې لکه لالونه پټ پراته دي.

پښتو ټولني له پخوا څخه د پښتو متلونو د راغونډولو په کار
 لاس پورې کړی دی. د پښتو متلونو لومړی مجموعه په (۱۳۱۸) کال
 کې خپرده شوه. په دوهم ځل یوه بله مجموعه په (۱۳۲۷) کال کې د چاپ
 میدان ته راووتله چې بناغلی محمد گل نوری ټوله کړې وه، مگر په دغه
 مجموعه کې له ادبي چوکاټ نه وتلی ناسپيڅلی متلونه هم راغلي وو او
 ځینې لفظي کمزوري په کې هم ډیرې وې، نو د پښتو ټولني د ادبياتو
 خانګي ددغو متلونو پورده سمون او سپيڅلتیا ته ملا وتړله، نوی
 متلونو یې هم راټول کړل او په نوی شکل یې د چاپ دپاره تیار کړل.
 ددې مجموعې د متلونو شمیر (۲۷۹) ته رسېږي.

ددې متلونو په ترتیب او چاپولو بناغلی حفیظ الله خان او
 بناغلی ژواک پورده زیار ویستلی دی، چې زه ددو اړو زیار او زحمت دقدر
 په سترګه گورم او دځان او ددوی دپاره له خدای څخه د پښتو ژبې دزیات
 خدمت توفیق غواړم.

(الف)

* ابا کور نشته، له ادي ډارر نشته.

ابا گورد، خورجين يې گورد.

ابا اوبو يووړ، ويل يې ابا څه کوي، غاړې غرونه يې يووړد.

ابي زرد شوه، له شوقه ونه لويده.

* اتني وهه شير داده، نن بيا د چرگ شير واده. (١)

اتنه وزان شي، چې امرالدين دي نارې کوي. (٢)

* اختر پت ميره نه دي.

اختر تير شو، متايي يې هيره نه شوه.

اختر د يوه سړي نه دي.

آخر عمر د خواري دي.

اخنيې چې روپي شيندي، دکلي ټولې پيغلي به يې خدمت کوي.

اخنيې چې جيب ترلې وي، په خوانيې او خونيني يې قدر

خورلې وي.

اخور يې جور کړ، ويل يې اس به خداي راکړي.

* ادب له بي ادبه زده کيږي.

(١) - شير وایوه لهجه ده، چې د بنور واپه عوض ويل کيږي.

(٢) - دامتل د کندهار په خوا کې شهرت لري.

ادب له زخمه اخیستل کیری.

آدم خان ډي په خیال گوروان درغلی دی.

ادي چې زور ورده ده، دبابا د زورده ده.

ادي مه يې پوکه، چې سپری.

* ارزان بې علتته نه وی، گران بې حکمته.

ارمان به کړي هلکه، بیا به نه مومي ادا که.

ارمان چې وروستی عقل لومړی وای.

اردارد، یوم پر غاړه. (۱)

* ارسترگي نه لري.

ارده په ارده خلاصیری.

* ازاری ته په ازارولو گناد نشته.

ازمویلی شوک نه ازمویی.

ازمایلی بیا مه ازمايه.

ازموینت اول په کال او تلین و، اوس دم په دم دی.

* اسان يې نالول، چونگنبو هم پنبې پورته کړي.

اسمان لري، مخکه سخته.

اسمان چې گزیری، هومرد نه اوریری.

اسمان به ولاړوی، لاپت به مرداروی.

اسمان چې وریخي بنوروی، باران به وکړي.

(۱) - دامتل دکندهار په سیمه کې ویل کیری. اره اره دلتد و زراعت

کروندی په معنی دی.

کونڊه چي سترگي توروي، ميرد به وکري.

اس مې در کر، خو پري سپري به ز.

اس خپلي وربشي خپله زياتوي.

اس پردي، سپور پري ميري.

اس دي له بله، لنبته دي له ځنگله، چي نن يې نه زغلوي، نو لا کله.

اس لرد، په لاس لرد.

اس ششني، خررايي، غاتري نوري بلا وایي. (۱)

اس که تگني دي، ميدان لنډ دي.

اس چي خدای خواروي، نويي يابو کري.

اس يې هغو ته ور کر، چي دتانگ د ترلويي نه و.

اس يې په خرده بار کر، خريي پري مردار کر.

اس چي دخرو سره تری، خريي خري زده کوي.

اسان يې په سو وگتي، ميرونه يې په خولو گتي.

اسياوان چي تسپي اروی، ژرنده گري خطا کوي.

اسيل په گډله کې، کم اصل په گزبره کې. (۲)

اسيل چي خوارشي، ته خاورې کيري.

اسيل کوتيور، کم اصل خپور.

اسيل نه ور کيري.

اسيل ته اشارت، کم اصل نه کوتک.

(۱) - دامتل د کندهار سيمي دي.

(۲) - دامتل د کندهار سيمي دي.

اسیل ختانه لری، کم اسل وفانه لری.

اسیله خان دی کچه کر، چپ پرتوگ دی الچه کر.

اشه بنه ده که گوله، مه یی یوده وینی مه بله.

* اغزی له اولی ورخی تیردوی.

اغونده گدله، خو، له پوره خخه زغله.

* اکویو په بل پوری پکو.

* الا بلا به ته کرې، لور او زوی به پرې مایه کرې، دمولا جواب به خه

کرې.

الف که خه نه لری، بی هم لنبکر نه لری.

الحمدهغه الحمد ده خو، خوله دملا عثمان غواری. (۱)

الوپه شلتالو نه پیوندیری.

* امانت مخکه هم نه خیانتوی.

امانت او بن په نواله نه وی اموخته.

اموخته خور، بلا خور.

اموخته خور، بنه دی که میراث خور؟ ویل یی: اموخته خور.

امیری ورکوی، شیخ میری نه ورکوی.

امیر چپ ظلم کاروی، اور بل په ټول دیاروی.

* انا سپرد، کتود یی باندي.

انا مردشود، تبه یی وشلیدد.

(۱) - دامتل دکندهار خواته دا ټول ویل کیږی: الم نشرح هغه الم نشرح ده

خو، خوله دملا عثمان غواری.

- انبار دې وی، خروار دې وی.
- انسان، تابع د احسان دی.
- انسان تر کانه کلک، تر گل نازک.
- انسان بی وزر د مرغه دی.
- * اوباز یم، خوبی گودرد نه گدیروم.
- اوبواختی، خگ ته لاس اچوی.
- اوبه په اوبو، شیدی په شیدو.
- اوبه په دانگ نه بیلیری.
- اوبه په سارده خی، نه په جگوالی.
- اوبه پورته وهه، کنبته بی لارده.
- اوبه چې تر سر تیری شی، خه یود نیزه، خه دوی نیزی.
- اوبه په کمزوری ورخ ماتیری.
- اوبه د سر له خوا خیری.
- اوبه که بری دی، تر پله لری دی.
- اور او اوبه نه سرد یو خای کیری.
- اوزبشی خه په مخکه کی، خه په جوال کی.
- اوزبشی که د روپی سل منه شی، د خرد په کی یو د لپه ده.
- اور ته خیل او پردی یودی.
- اور له خیلې لمنې لگیری.
- اورده دی په اورده منت دی پر خه.
- اورده په موتی، غوری په گوته.

آورد خيسته پيسته كړي، منت پر تنارده كړي.
 آورد دميچني، زوي د خچني.
 آورد كه تمام دي، پيمانه خويي پر خاي دد.
 آورد يو هوتي نه لري، تنوريي پر بام جور كړي دي.
 آورد يي يو هوتي نشته، شل تر تنورو نه دي.
 اوسپنه په اوسپنه ماتيري.
 اوسپنه چې خومرد تكييري، هغومرد پخييري.
 اوس دي اوسني كړي، چې د ماشو پر وړدي پرې وخور. (۱)
 * اوسنان نه ژاري، بارونه ژاري.
 اوسن په خپلو متيازو كې گودييري.
 اوسن په سر باري نه درنييري.
 اوسن په غلبيل نه درنييري.
 اوسن تر پولې لاندې نه شي پتيدلای.
 اوسن په بده نه وهل كييري.
 اوسن له بار د ولويد، له بېر دونه لويد.
 اوسن چې يې په نته كړ، نويي اور ته كړ.
 اوسن دي اوسار كړ، نو دي په لار كړ.
 اوسن ته يې ويل: الغبندي وكه، دد ويل: په كومو لاسو.
 اوسن ته يې ويل: لور بنده دي كه خور؟ دد ويل:
 ددرو وارو دي بيخ ووخي.

- اوبن ته يې ويل: لوبې وکه، ده جرونگان له بيخه وکښل.
- اوبن ته يې ويل غاړه دې کړه ده، ده ويل کم خای مې سم دی.
- اوبن چې ولاړ، مهار يې زده کوم.
- اوبن که غټ دی هم د شيدو تمه ترې مه کړه.
- اوبن که هر خو نه لوی دی، الوتې نه شی.
- رينه! هر څه دې بې هوښه.
- اوگره په تلوار نه سپړی.
- اوگره چې سپړی، بلا پرې لگيږی.
- اوگره ځنې توی شوه، ويل يې په نصيب مې نه وده.
- اوگره مو درته ساتلی وده، خو پاته نشود.
- اول اتام، پسې کلام.
- اول خان، پسې جهان.
- اول حق د گاونډی دی.
- اول زده کړه، بيا کوزده کړه.
- اول سلام، بيا کلام.
- اول ميرانه په سيالی وده، اوس سپيتانه په سيالی ده.
- اول مې نه خورې هزار سلاخي (۱) اوس د خوار پلاو محتاج يم.
- اول هميانی گوره، بيا نوشی رانيسه.
- * ايلچی ته نه بند شته، نه زندان.
- ايرا پور غواری، بيرا نور غواری.

(ب)

* بابا ویل ، ادی به منل .

بابا چي غلا کوله ، اول به يي له ملا کوله .

بابا حلالود پوخی (۱) يي مه حلاله .

بابا دي خدای وبخنی ، منگرد سهار په لمانخه کې سست و .

بابا که لمونخ نه کاود ، کفري يي هم نه وایه .

بابا که کار کم کاود ، بیا يي محکم وایه .

بابا گیلې کوی ، ادی پیری کوی .

بابا لری می واده کړه ، چې ستا کنډولی وارد گتوري کړم .

باچهان چې داو کړې پیروی خوری وس يي رسیری .

باچهی باچهانو لږه بنایي ، لویی خدای لږه .

بادچه پاسنی شی ، د باران دستی شرنگی شی .

باران په تیرا ، وشو ، خرد يي د لږه مورې یوورده .

باران وشو چاکونه پت شول .

بارونه يي تړل ، او بنانو ژرل .

بار يي په شانوشو ، وړای یولرگی يي بل پر کښینبود .

بازار ته خه وړې ، ویل : طالع .

باز چي خپله ځاله پريږدي، ځاي يې د پاچا منگول شي.
 باز چي هر څومره خوار شي، چونگنې نه خوري.
 باغ چي لاین شي، باغوان يې خوار شي.
 باغ د باغوان دي، ژرنده د ژرنده گري.
 باغ که باغوان لري، چغال (۱) هم خدای لري.
 * بتي کوتي چي خوار شي، نري وريجي خوري. (۲)
 بخت په تپنده دي، نه په مننده.
 بخت چي د زور مل شي، هر کار يې جلبل شي.
 بخت چي کوته شي، باچهان تکرې خوري.
 بخت په کوتي دي يا په کوچي.
 بخښن په لک، حساب په کک.
 * بد بانجن ايت نه لري.
 بد بوتی بلا هم نه وهی.
 بد به دي په زړه لرم، سلام به دي په خوله لرم.
 بد به يم، نه له ورور سره.
 بد په بلا اخته ښه دي.
 بد تربور په بده ورځ په کار پري.
 بد زوی، نه زوی.
 بد عادت، چي زور ورشي، عقل مرور شي.

(۱) - چغال ته سور لنډی هم وایی.

(۲) - دا مثل دننگر هارد خوادې بتي کوت د يو ځای نوم دی.

بد مه راسره کوه، بنه دې نه غواړم.

بد مه کوه، بد به نه وينې.

بده ماينه پرينبوله کيرې، بد کښت نه پرينبول کيرې.

بده ماينه، تنگه موچنه ده.

بده ماينه کړه لښته ده، ماته به شي سمه به نه شي.

بده ورغ کله کله وې.

بد ياران په بده ورغ په کار پيرې.

بدې پر بدې واوښت، بدې تڼد ترې لاندې واوښت.

بدې چې نه کړې بدې چارې، بدې به چا واژه پر لارې.

* بډای يې له خوراد گتې، خوار يې له بډایه.

* بريند له لارې اوړې، اووړې نه اوړې.

برج دې تر آسمانه، سپې دې له لوړې مړې.

برج مې جوړاوه رانه کادانه شوه.

برخې ټولې ازلی دی، نه په زور نه په زاری دی.

برخې ويشه، ميرونه گورد.

برمته، د بدې بانه ده.

برديې وهه کوزه يې لار ده.

بريت بنه بریت دی، خوپه خوشې شونډه ولاړ دی.

بريې شته، برکت يې نشته.

* بزه په خپل ښکر نه درنيرې.

بزه چې پر بام خيژي، ليوه نه هم ښکنخل کوي.

* بلا بیده بڼه وی، نه وینښه.

بلاد چې په مخ ونه وهی، پر خت نه وهله کیری.

بلا په مخ وهله کیری، نه په شا.

بلا له هغه پاخی، چې یې گړنگ تر پزې شاخی.

بلا له خپلې لمنې پورته کیری.

بلا وده، برکت یې نه و.

بلا وده که بلاگی، ابا یې مر که په چور کی.

بل ته گوته نیول کیری او خان ته نه.

بلخه بې تمیزه، لالی راغی بې کمیسه.

بللی، خور ولې.

بلمنگی خواړه دی، له پردیو څه مانه دی.

* بنیادم یو نور، جامه یې دود نوره.

بن به دې تندي وهی، یور به دې لینگی وهی.

بنده اریان، خدای مهربان.

بنده راشه د خدای خپل شه، لکه پر خان هسې په بل شه.

بنده چې داد کړی، نوبیا یې یاد کړی، الله چې داد کی

نوبیا بې بناد کی.

بنده لری نښلولې، مرگی لاری ورته نیولې.

بنده وترل بارونه، مولا وکره خپل کارونه.

بنیادم بې وزره مرغه دی.

بوچ له اختره خلاس دی.

بوري هم ژاړي ، وراري هم ژاړي .
 * بياله که تر رود لاندي ؛ اوبه ځي پکښې بهاندي .
 بې چرگه به هم سبا شي .
 بې ډوډي اوسې ، بې کوره مه اوسې .
 بې ډوله مه گډيره .
 بېړي په نيت چليږي .
 بې زحمته راحت نشته .
 بې زارې دې د خيره ، خو سپي دې درگرزوه .
 بې سته څوک جنت ته نه ځي .
 بې بنځې سپري بنه دي ، نه په کور کې هميشه جنگ .
 بې عقل دونه په بل نه کوي ، لکه په ځان .
 بې عقل جمال خوښوي ، عاقل کمال .
 بې عقل زوم د خوانښې په باتوختا وزي .
 بې گودره مه گډيره .
 بې کاري لنگيږي ، خواري ترې زيږي .
 بې کاري د بد بختي زانگوده .
 بې کسه بدې نه شي پاللاي .
 بې گودره چې گډيږي ، خود به يې سين وري .
 بې مادي شل نه کړه .
 بې مزده کار مه نه زده ، چې مزد راکې کار مه نه زده .
 بې ميوي ونه څوک په ډبره نه ولي .
 بې وخته ميلمه يې له خپله بخته خوري .

*****

(پ)

* پارو گرد مار له لاسه مری.

پاک اوسه، بی باک اوسه.

* پتہ وم، پتہ به عم.

پر اخوند بنوروا هم دیر دده.

پر او بن سپور، سپیی و خور.

پر پچه و خوت، کشمیر یی ولید.

پر پوست، سیکه نه وهله کیری.

پر خرد یود لپه اور شپ دیری دی.

پر خرد سپور، خر خنی ورک.

پر خورده مخکه هر و ابنه شین کیری.

پردی خر، شل منه وری.

پردی غم تر و اوری سور دی.

پردی خر، په ساز و رور دی.

پردی زوی، نه زوی.

پردی سپی، په دودی خیل.

پردی جنگ، نیم اختر دی.

پردی کت، تر نیموشپووی.

پردی غوبنه په خان پوری نه ننبلی.

پردی موچنه پر پنبه معلومیری.

پردی مال نه خلییری.

پردی مورمه کیری سودمنه، چې سل پنبه ورسره وکړی، دا
به تلوی گیله منه.

پردی دودی ترزر منه تیری لاندې ده.

پردی ورکړه، نیمه خواده.

پردی خواړه یا پوردی یا پیغور.

پردو، تروو ته اوگره مه پخوه.

پرراند، شپه او ورځ یوده ده.

پرسر مهې دې زړوکی وی، تر مخ مهې دې زلمی وی.

پرینو تلوار، پر بدو تامل.

پر کورنگ نیم من دانه ډیره ده.

پر لڅه خیته یې ملا تړلې ده.

پر لورده وخیژه څارو کړه، خو چې نور کړی هغه چارو کړه.

پر ملا یې لمبول دی، په خدای یې بخښل دی.

پر هغه دې خدای میلمه که، چې میلمه یې نه وی لیدلی.

پر یوه سړی چې دوه شی، رڼا ورځ پرې توره شپه شی.

* پر مهې کړه، پر مهې کړه.

پر هم وراشه لری. (۱)

* پز پر یکرې که شرم درلودای، دچرې نوم به یې نه اخیست.

* پسرلی دی خان اگاه کره ، خان ته ژیره غوا پیدا کره .

پس له واده شوک سندرې نه وایی .

* پښتون سل کاله پس وار واخیست ، ویل یې چې اوس مې

هم تلوار وکر .

پښ مور شو ، چې پاته یې کور شو .

پښه مې دې پاس وی ، که په خره وی ، که په اس وی .

پښی هلته ځی ، چې زره ځی .

پښې لوڅې ښې دی ، نه تنگې موچنی .

* پک په پمن پورې خاندی .

پک نه په سر تار لری ، نه په چا کار لری .

پکه دادې لابله سپکه .

پکې سر په خیال کې ، چې میره یې شاباز خان دی .

* پگری چې له سره ولویږی ، په اوږو تکیه شی .

* پلاری یې کره ، خو په لاری یې کره .

پلاری یې گنی ، زوی یې ختی .

پلاری یې په اته ، زوی یې په شپيته .

پلار گتلی ، زوی ته هیڅ دی .

* پندی یې مه گوره ، ایمان یې گوره .

پنځه گوتې سره برابری نه دی .

پنځه گوتې په خوله مه منډد .

پنځه چرگانې په یو کور کې ښې دی ، نه یو نسواری .

- * پور په غاړه، میره مرداره.
 پور چې تر سل تیر شو، وچه یې مه خوره.
 پور چې ډیر کوی، لور لری.
 پور چې ځنډنی شی، خوردنی شی (ځنډنی شی).
 پور چې ځنډنی شی، جنگنی شی.
 پور په نه دولت حساب دی.
 پور په ور کړه خلا سیری.
 پور ته گورم پان دی، کنبته گورم پیرانگ دی.
 پور دې پور، منت دې نور.
 پور که د پلار شی، خواړه پرې حرام شی.
 پور وړې به له نیستم نه خه یوسی.
 پور وړ کړی، غلیم وژلی.
 پوره ورک دې کړه، دوه کوره.
 پوستین یو تودوی، بل نه ځایوی.
 * په اوړی یې گته، په ژمی یې خته.
 په باد راغله، په باد ولاړه.
 په یارانہ کې تل بنگرې ماتیری.
 په باغ کې الو، په کلی کې بلرغو. (۱)
 په بازاران پسې پتهې گرزوی، په خیرات پسې شکرې.
 په بدنیت کلی نه ږنگیری.

- په بد زوی بڼه پلار یاد پیری.
- په بدلو څوک نه لوی پیری.
- په بل وطن کې د بڼو کښت کوه تیر پیره.
- په پته خوله څه نه کیری.
- په پردی کور سل میلمانه هیڅ دی.
- په پردی مال ځوانی نه کیری.
- په پردی ملک خانی نه کیری.
- په پوښتنه سپری مکې ته ځی.
- په تیاره کې خپل سیوری هم نه ښکار پیری.
- په تیاره پسې رڼا ده.
- په مرگ یې ونیسه، چې په تبه راضی شی.
- په تیر پسې تر تاب نشته.
- په تش گومان، بد بخت و خور خپل ایمان.
- په تش لاس چې اخلاص کړی، څوک به خلاص کړی.
- په ټول بابر، یو لور.
- په جنگ کې مړی کیری.
- په جنگ کې یو گام د سلو کلو لار ده.
- په ځنگله کې یې وزیر ووه، په بازار کې یې لوی کړه.
- په مخکې کې چې کانډیال وی، د بادار یې تش جوال وی.
- په څاڅکې څاڅکې ډنډ جوړ پیری.
- په چا چې د خدای نظر شی، توری خاوری ورته زر شی.

- په چغل کي اوبه نه درپړي.
- په غلبيل کي اوبه نه راوړل کيږي.
- په خپلو خپل، په پرديو پردي.
- په خپله خر نه لري، د بل په اس پورې خاندې.
- په خپله ډوډي مور، په کلي نازولي.
- په خپل کور ميږي هم زورور دي.
- په خواري څوک بد نه ايسي، په بې کاري بد ايسي.
- په خوراک يې نه يم، په خرپ يې يم.
- په خوله «لااله»، په زړه غلا.
- په خوله خور، په زړه کور.
- په خوله دې شين پسرلي، په زړه دې کړنگ ژمي.
- په خوله صاف، په زړه خلاف.
- په خولې تنگ، په گيډه لوی.
- په درنو دروند، په سپکو سپک.
- په دستر خوان هر مچ زمري دي.
- په دوه بيړيو پښې مه ږده.
- په دنيا باور مه کوډ، گاهې لوړ دي، گاهې ځور.
- په ډيرو کښې يې خوره، په لږو کي يې ويشه.
- په ډيرو ليوني خوښ دي.
- په رنگ بنايسته، په عمل خوار خسته.
- په ږندو کي چپک اغادي.

- په ږندو کې یو سترگې پاچا دی.
- په زره هوښیار، په خوله بې کار.
- په ژرنده کې دې شپه شه، د زوم کره دې مه شه.
- په سپین سر، منزل په سر.
- په سپی د خاوند زړه بد پیری.
- په سترې مه شی، د چا خه شی، زړه پرې بڼه شی.
- په سترگو گورې، په زوی لورې.
- په سرو کې توپیر دی، خوک لال دی، خوک کورت کانی.
- په سره سینه چې کیری، په جنگ کله موندل کیری.
- په سلو وهلی بڼه دی، نه په یوه پر.
- په شرم هغه شرمیری، چې په شرم پوهیری.
- په شوتلو کې چې وابنه کوی په دې کې یې هم چل دی.
- په شلومبو که چاغیدلې، غر که به چاغه وای.
- په شیدو سوی، مستې پوکی.
- په شمله دې شوم غلطه، کور ته چې دې راغلی، یوه او بڼه بله کته.
- په بنادی دې بناده نه شوم، په غم دې توره تلبه وسوم.
- په بڼه پردی خپلیری.
- په بڼه ورځ هم بده ورځ نه هیریری.
- په بڼه کې ورور، په بده کې پیغور.
- په صورت کې نری دی، په کار گړندی دی.
- په ظاهر دوست، په باطن وروست.

په عمر کشر، په عقل مشر.

په غرمويې وگټه، په سيوري يې وخوره.

په غره کې اور بليږي، سورناچي ورته نخيږي.

په غم کې نارې وي، په بنادي کې نغاري.

په غوجل کې چې يوه وميږي (۱) رنگ د ټولو بد کړي.

په کام پسي ناکام دي.

په کلی دعو دده، په دم ناره.

په کور کې يو ټک دارو نلري، پر خان يې نوم غمباره ايښي ده.

په کور کې نه کوک نه پياز، ارږي د وازگو.

په کولمو کې خواړه کوچ، خبرې د غورمچ. (۲)

په گازرې نه يم، په خرپ يې يم.

په گټه نه پوهيږي، خوراک ته يې کړيږي.

په گرزيدو نه مري، په کښينا سو مري.

په گورم کې يې غوانه درلوده، د گوروان سر يې مات کړ.

په گوره ويلو، خوله نه خوريږي.

په گوشته کې هم خوانان شته.

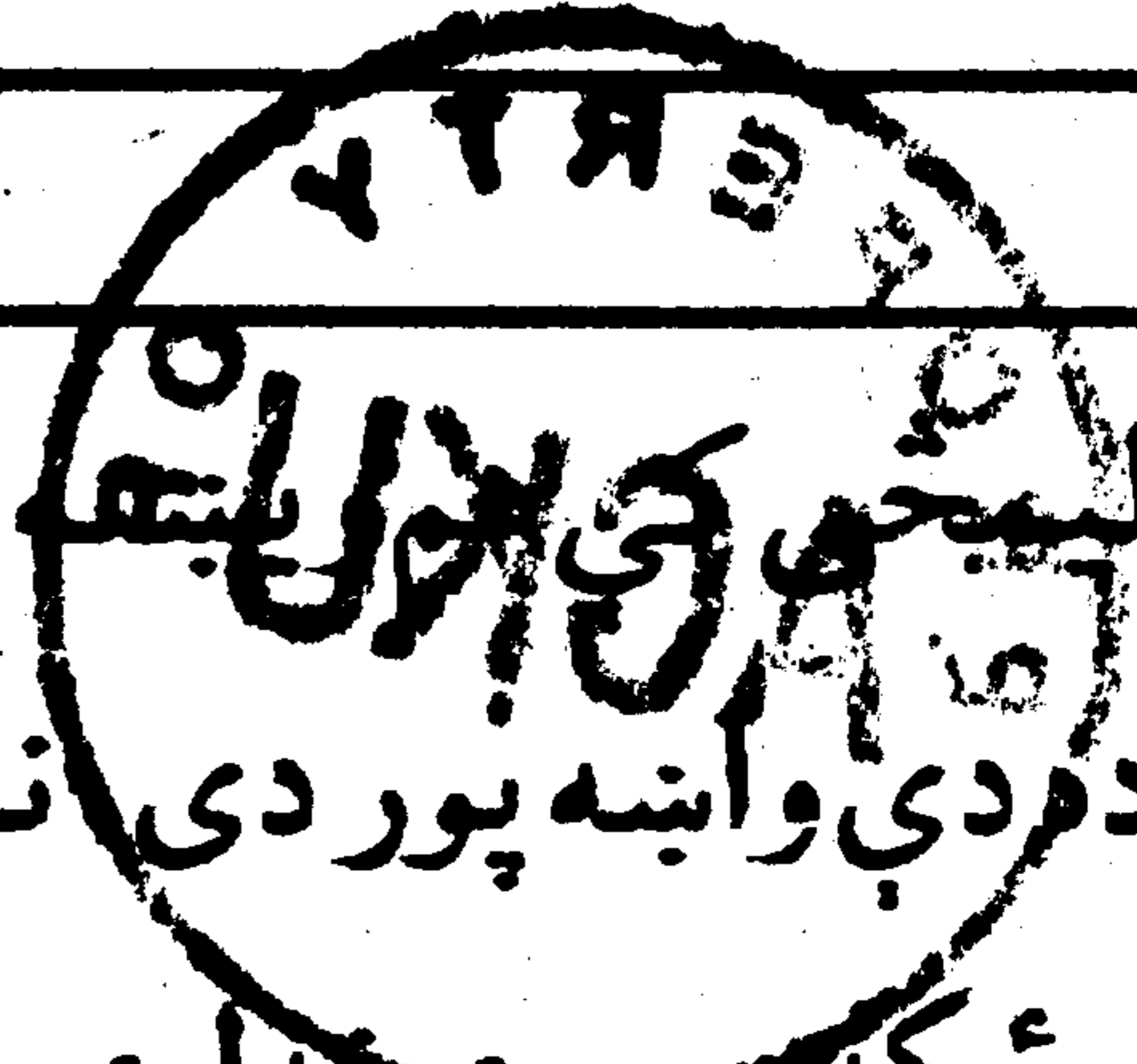
په گيده مې شوتل دي، په ملا مې توره سپردی.

په لاس کار، په زړه يار.

په لاس کې يې شرم زرخونيږي.

(۱) - ميژل - متيازې کول.

(۲) - غورمچ - دمچانو شور ماشور.

- په لیبجی کی پتلا لیبجی. لتوی.
- په دهمدی وانبه پوردی نه چي کبلي.
- په مخکھ تصویري نه لری، په اسمان ستوري.
- په مرگ يي ونيسه، چي په تبه به راضي شی.
- په مرو ابرو کي، ډکي مه وهه.
- په مسجد کي لمونځ او کتاب، په چوک کي چلم اور باب.
- په ملنگ، خه کلنگ.
- په نا ازمويلي اشنا، باور نه شی کيدای.
- په نابلدده سپي هر سړي غونډي واری.
- په ناسته غومبر نه کيري.
- په نهو مياشتو کي نه پخيري، په نهو ورځو کي پخيري.
- په وهلو څوک نه سميري.
- په هر شی کي بڼه او بد شته.
- په هر غار کي گوتي مه منډه.
- په هغه واله کي چي اوبه تللي وي، بياراڅي.
- په هندوستان يي گني، په چوره گلي يي بايلي.
- په يوه هلو کي دوه سپي په جنگ اچوي.
- په بارانه کي بنگري ماتيري.
- په يوه باندي چي دوه شی، رڼا ورځ پرې توره شپه شی.
- په يوه پرستن کي دود لوڅ نه پتيري.
- په يوه تيکي کي دوه توري نه ځاييري.

- په يوه خپيره دوه مخه خور پيری.
- په يوه زين کې دوه تنه نه خاييری.
- په يو ځنگله کې د دوو زمر يانو شپې نه سبا کيری.
- په يوه کتاب څوک نه ملا کيری.
- په يوه گل نه پسرلی کيری.
- په يوه گيډ دود منته مه اخله.
- په يوه لاس کې دوې هندوانې نه اخستلې کيری.
- په يوه مړې مور شوې، په ټول کلی سور شوې.
- په يوه موزد کې دوې پنبې نه خاييری.
- په يوه ودانه، په دوهم وړانه، په دريم ډاگ ډگنی. (۱)
- * پياز دې وی، په نياز دې وی.
- پير يانو ته، غزنی خه دی.
- پير که خس وی، دمريد بس وی.
- پير نه الوځی، مريد يې الوځی.
- پيشو چې ايسار دشی، ونې ته خيژی.
- پيشو چې جنگ کوی، منگولې مخ ته نيسي.
- پيغله که هر څو مته کور دوی، تر کونډې خونډوره وی.
- پيل که له تنډې مړ شی، يوزنگون او به يې لا په نس کې وی.
- پيل چې ژوندي وی، يولک وی، چې مړ شی، دوه لکه شی.
- پيل تلی، تلی پر پکې ودریدی.

(ت)

* تابه ولی، مابه خورکی.

تاته یی لور پخوی، موز ته یی تنور پخوی.

تاته یی ابی پخوی، ماته یی تبی پخوی.

تازیان چی هوسی نیسی، دهغو خولې تورې وی.

* تر اوبو دمخه گاولې. (۱)

تر تناره یی موری لویه ده.

تربور ته بی ورورده مه شی، ورورده ته بی زویه.

تربور وژنه، خوشرمود یی مه.

تربور چی خرسی، پی مه سپریزی.

تربور که هر خومره خوارشی، دخره گمان مه ورباندې کوه.

تربور د تررمی موری دی.

تر بی عقل دوست، هوبنیار د بنمن بڼه دی.

تر بی عقلې ناوې، هوبنیار د کونډه بڼه ده.

تر بیکاری، بیگاری بڼه ده.

تر پردی زوی، خپله لور بڼه ده.

تر پردی مصری تورې، لور پر غاړه بڼه دی.

تر تیاری، برخه مه تیر پره.

- تر تشه ولاړه، په خرپ نړیدلې بڼه ده.
- تر توري وهل، دودې ورکول گران کار دی.
- تر خوچې رښتیا راځي، درواغ به کلی وران کړي وی.
- تر خوچې پر مړ نه کړي، پوست یې مه خرڅوه.
- تر خویښ نس، را پښښ.
- تر خورلی، لا امید بڼه دی.
- ترخه خوره، خو ترخه مه وایه.
- تر دې یې تیر، هغه نور یې ستا گنډیر.
- تر رمې یې، سپی ډیر دی.
- تر رنگ یې، خوند بڼه دی.
- تر زرین پوښه پیاده، دغوايي سپور بڼه دی.
- تر سپری گتې، تود تاوان بڼه دی.
- تر سلو داوو، یوه برمه بڼه ده.
- تر سلو منو خورلی، یو چارک کرلې بڼه دی.
- تر کوره به درسره یم، نه تر گوره.
- تر شیر یې، په بنوروا خوشاله دی.
- تر مزد یې شکرانه ډیره ده.
- تر پروت زمري گرځند گیدر بڼه دی.
- تر مور و پلار خورې راځه که غوښې خورې.
- تر نکل یې وپوهیدې ډیر دی.
- تر وژلې ورور، پرې ایښې گومل بڼه ده.

تر ورخ تیرې اوبه، بیرته نه راگرځی.

ترور، نیمه مور.

تر پنبو لاندې ځمکه مه گوره، لري واتن گوره.

تروهلويې په ځغلولو سترې کړې.

ترياکي، دوه په ايکي.

ترويش يې په چور خوشاله دی.

تريوي څرما، دوي وڅکې بڼې دی.

تريپلي بڼه دی، نه وتلی.

* تزيې په خوب اوبه وينی.

* تش لاس، نر بڼڅه کوی.

تسه لاسه ته مې د بڼمن يې.

* تلتک د ميلمانه، کوسي د کور بانه.

* تلخي د ځنکندن ده، که دي شپه پر بل وطن ده.

تباکو که ترخه دی، عملی ته خواره دی.

* توبه (۱) د ميرو خالی ده.

توبه بايد دستی وی، هسې نه چې په سستی وی.

توتکی وایي بې ازاره ده، ويل د چمن چنجيان وپوښته.

تور په توره شپه اخله، چې زیر وینې شین مه اخله. (۲)

تورد توري دی، زیر دنجونو.

(۱) - د کندهار په جنوبی سرحد کې، دیوي علاقې نوم دی.

(۲) - دامتل د بزگرو دی او مراد ځني غوا یا غویی دی.

تور ليمخى په صابون نه سپينيرى.
 توري په اصل غوڅه كوى.
 توره سره بڼه ده، خونه د ورور په وينو.
 توريالى، ټول ننگيالى.
 توريالى له شانه واهه كيږي.
 توري به لالا وهى، مري به عبداللّه وهى.
 توري چې باټيري، جگړه پسينيرى.
 توري چرگي سپينې هگي اچوى.
 توري نور ځوانان وهى، منصب سډو خورى.
 توري سگان وهى، كږي پگړوي هندوان وهى.
 توزنه هيله د خداى له كرمه وتلې ده.
 توكل نردى، انديښنه بنځه.
 توكللى نارې بيرته خولې ته نه راځي.
 * ته به يې خپل وبولې، دى به دې زوم وڅيژي.
 ته تر ما جار، زه تر تا جار.
 ته خو چينگ داړى وي، زه دې له خدا مړ كړم.
 ته خود ډاگ وي، زه دې درسره د ډاگ كړم.
 ته خود غوروي، زه دې له كمرو و غورزولم.
 ته خود غونډو وي، زه دې هم د غونډو كړم.
 ته مې بزې وهه، زه به دې روژې وهم.
 * تياره بدان خوښوى، ريانيكان.

تيرہ تيرہ ماتوی.

تير پھير.

تيرہ پھ خيل خای درنده وی.

تيرہ خي خي دخوار پھ سر لگی.

تير پھ جوهر خوراک کوی.

تيرہ چي پرتہ وی، هوری درنه وی.

(پ)

* تال کي خنگيدہ، پھ سر کنه و دريدہ.

تپوسہ خيلہ پوسہ، تاتہ چا ويل چي دبل چرگوری نيسہ.

تکالہ دوارو لاسو خيژی.

تپنگ عزم غرونہ ماتوی.

(((* ** *)))

(ع)

* جار تر هغه زوی، چې تر هر چاوی نیک خوی.

جار دې شم روپی، چې هم سپریې هم گدی.

جامه چې دپورشی، په خان پورې دې اورشی.

اجمې خودې بنې دی، چې په گیده څنگه یې.

* جاهل ته دوه ځله سلام اچوه.

جع پر غاړه، او جع غواړه.

* جفا مرگی بنه ده، نه بې اتفاقی؟

* جنگ په وسله، ننگ په غله.

جنگ په شید یاره بنه دی، نه په خاره.

* جنگ پر خاره بنه دی، نه پر شید یاره.

جنگ جنگی کوی، ننگ ننگی.

جنگ میره او سپی ژر بنکاره کوی.

جنگ چې نه کوی، دبره لویه اخلی.

جنگ سور شو، میری تود شو.

* جور صورت چې وی، نیستی نه باندي ورځی.

* جولا شوی نه یې، بیا دې نیچې پتې کړې.

(خ)

* خراغ چې په کور کې لگيږي، بیدیا ته څه حاجت دی.

* څښتن په سپي حکم وکړ، سپي په لکي.

څښتن یو منزل کوی، سپي دوه.

* څمڅه په ځان غره شوه، چې په دې او گره سره شوه.

څنگه چې سوال، هغسې یې ځواب.

څنگه چې ژرنده، هغسې یې دوره.

څنگه چې دې کور دی، هسې یې زړ تور دی.

څنگه جومات، هسې، بروزي.

څو چې ونه ویشل شي، خبر به نسي.

څوک ځان غواړي، څوک جهان.

څوک چې لاس درپورې بند کړي، مه یې غوڅوه.

څوک چې زحمت ونه گالي، راحت به ونه مومي.

څوک چې دې طلبگار وي، هغه به دې یار وي.

څوک چې بار وړای نه شي، اوږه نه ورته نيسي.

څوک چې له قامه لرې اوسي، باد به یې یوسي.

څوک چې پر مخ ځي، باید تر شا وگوري.

څوک چې خوبونه کوي، ميسنه به یې ترکتي زيږو.

څوک چې غوا خرڅوي، له پري به یې تير يږي.

- شوڪ مه وهه په گوته، تابه نه ولى په لوته.
- شوڪ مه وهه په نوک، تابه نه وهى په سوک.
- شوڪ نه وایى چې زما د غر کې خونډ بد دى.
- شوڪ وایى، خه وخورم، شوک وایى په چایى وخورم.
- شو کوچنى ونه ژاړى، مور تى نه ورکوى.
- خونه چې خرگى، هغونه يې بارگى.
- خويې ونه شاربى، کوچ نه کوى.
- خويې چې شاربى، کوچ کوى
- * خه مې په هغه پسرلى، چې نه مې غواخرى، نه خوسى.
- خه توره تيره وه، خه انا وروسته وه.
- خه چې په ديگ کې وى، په خمخى کې راخيژى.
- خه چې په کتوى کې وى، هغه په خمخى کې دى.
- خه خورده، خه پريزده.
- خه دکوره، خه دپوره.
- خه په هغه چار، چې نه دې مور کړى وى نه پلار.
- خه نه وو، چې په مادې ونه کړه.
- خه راورده، خه به يوسې.
- خه زه بدوم، خه دبسمانو لاسونه راپسې وټکول.
- خه غر پنا، خه ور پنا.
- خه ژرنده پخه وه، خه غنم لاملده وو.
- خه لاس تر منخ، خه غر تر منخ.

خه مړه، خه ماړه.
 خه مور لنگه، خه ترور.
 خه وهلی، خه پورې وهلی.
 *خې کوی، چی نې کوی.

(خ)

*خاخی پوز غواړی، توری نوری غواړی.
 خان ته بڼه وایی او بڼه نه کړی.
 خان خانی، خپله خواری.
 خان دې وخورې نو کړی، چې به لږو ډیر لری.
 خانه خانه، تر هر چا گرانه.
 *خلمی دخوانی په نیشه مست وی، دچا نه اوری.
 *خنګل چې اور واخلي، وچ او لاندې ټول سوخی.
 *خوان پر غړی، زور پر لری.
 خوانه بڼه د زاره خواوهی.
 خوانی نه پتیری.
 خوانی د زرو روپو آس دی.
 *خای ته گوره، بیانو بنوره.
 خای در تنګ، اوبه در خړی.

(ع)

- * حاجی په مکه کې لټوډ، چرسی په تکیه کې.
- حال منصور وایه، چې سړی په دار شو.
- * حرام چې دچا په کور ننوتلی وی، حلال یې هم ورسره تللی وي.
- * حساب په مثقال، بخشش په خروار.
- حساب په کک، بخشش په لک.
- حسد هسې نیکی خوری، لکه بل اور چې لرگی خوری.
- * حق آخر حقدار ته رسی.
- حق خپل ځای نیسی.
- حق په تا، حق له تا.
- حقی روژې تیرې دی، نفلی زه نه نیسم.
- * حیادار حیا کوله، بې حیا ویل: زما څخه بیر پری.
- حیوان قیمت په بارداری جگوی، انسان یې په بارداری.
- حیوان چې بې کاره شی، هم خوړل کیږی، هم خرڅیږی.

(ج)

* چا په کلي کې نه پريښود، ده ويل آس مې دملک کره وتری.

چا په ورا کې نه پريښود، ده ويل دمخ اوښ زما دی.

چا ته چې شي نه ورکوي، ورته ښکاره کوه يې مه.

چاره چې دسروزرو شي، څوک يې په نس نه مندی.

چا مونده، ما مونده.

* چته زور ووينې، په ږيره يې پرورد ووينې.

چته چې ځوان ووينې، صورت حيران ووينې.

* چرت يې واهه، خورجين يې بايلود.

* چرسی چې موزی نه وی، په چلم کې لاسخی وی.

چرسی زوی، نه زوی، تریاکي، دود په ايکي.

چرگ په تالې کې گورده.

چرگ دې يم، حالوده مې مه.

چرگ په ډيران مه گورده، پر کاسه يې گورده.

چرگ چې ختيري، زړه يې تنگيري

چرگ چې ځوان شي، پر بام ورو ورو ځي.

چرگ په پرديو غورو مست وي.

چرگ پر بام کرار ته، ويل يې چې بام تر ما لاندې ونه نريږي.

چرگ دمالگي په څکلو څه پوهيږي.

چرگ يو مارغہ دي، چي چا ونيو دھغہ دي.

چرگہ مي ناجورہ دہ، بانہ مي ور تہ جورہ دہ.

چرگہ چي ببرہ شي، لہ پيشي نہ کمہ نہ دہ.

چرگہ د جولہ لارہ، نوم د ملک وشو.

چرگہ زما، هگي د بل کرہ اچوي.

* چغال تہ الو نہ رسيدہ، ويل پي دا تروہ دي.

چغال پر نعمت شکر کيبن، چرگ پي د خولي ووت.

چغري خبتن نہ موند، امر خيلو وطن؟

چغل پہ خوي غل، چي چغلي کوي د بل.

* چور پہ اجارہ دي.

چوغکي دي، يو تر بل چابکي دي.

چي ار شي، وخرہ تہ ہم ماما وایي.

چي اختر تير شي، نکريزي پہ ديوال و تپہ.

چي اوبہ وي، تيمم تہ خہ حاجت.

* چي اوبہ نہ وي، ژوندون گران دي.

* چي اوبہ تہ وایي « پاني » سري پي لاندي کہ تر کاني؟

چي اور پي بل شي، خدای پي مل شي.

چي اوش دي کر، وي پي ترہ؟

چي اول لري، آخر نہ لري.

چي ايمان وي، مرگ خہ دي.

چي بابا ژوندي و، د ادي پہ لاس کودي و.

چي بابا ژوندي و، هلته ادي ادي وه.
 چي بابري، زما په كتاب پري.
 چي بادار حضور شي، مري ترور شي.
 چي باد نه وي، ونه نه بنوري.
 چي باد يي وي د پاسه، باران يي سمدلاسه.
 چي باد يي وي د کني، وريخ زغلي لکه بزي.
 چي بتي خوري، مولي به زغمي.
 چي بخت نه وي، داندس نه زده کيږي.
 چي بخت يي تور شي، د بنمن يي د پلار کور شي.
 چي بد کوي، بد به مومي.
 چي بد کوي کارونه، هغه بد ويني خوبونه.
 چي بد گزي، بد پزي.
 چي بده غواړي، په بده به واوري.
 چي بل يي و خوري، گل به شي.
 چي بي خايه اشنايي کړي، اور بل په خپل تندي کړي.
 چي بي قامه شي، بي مقامه شي.
 چي بي ملوخي، تور مار يي پر اوږوخي.
 چي درانه بارونه وري، خوراک يي خوزدي.
 چي پال گورم بڼه راخي، چي يار گورم بڼه نه راخي.
 چي پردي کورته يي طمعه شي، يو من غوښه يي کمه شي.
 چي پر لوره گرځي، پر ژوره پزي.

چې پزه و نه لری، دخټونه، نه جور پزی.

چې پزی یې وی پیتی، هغه ناستې وی مزبوتې.

چې پلار یې وز نه وی ویشتلی، مور یې غوز نه وی ویشتلی.

چې پوڅې خورې، متار به سهې.

چې پور گنې، نور وگته.

چې په پته وی، په بنکاره لنگیری.

چې په تا درشم کور نه ور کې، چې په ماراشی خور کې.

چې په تمه دسوروشی، هغه پاتې په میروشی.

چې په ځان کې وینی، په جهان کې وینی.

چې په ځان یې خوری خاورې کیری، چې په بل یې خوری، گل کیری.

چې په خره دې کار نه دی، ایشه ورته مه وایه.

چې په ډیر حرص یې غواړی، هغه کم خوری.

چې په ډیر یې واخلي، په لږ یې مه خرخوه.

چې په ډکه کاسه مور نشی، په خټلو یې نه مریږی.

چې په ډله کې دوست نه وی، مه پکښې کښینه.

چې په زور ورسره نه یې برابر، دهغو تر څنگه مه کښینه زره ور.

چې په کار شرمیږی، هغه کله پورته کیری.

چې په کور کې غوری هومی، لیونی به غروته درومی.

چې په مرگ یې ونیسی، په تبه به راضی شی.

چې په میلله کې سور سگ خوری، کور به خه خوری.

چې په نازو لویږی، په زیار زریږی.

چې په نیمه شپه بیدار یې، که نابلد یې زما یار یې.
چې پیر یې زورور وی، مړیدان یې زنجیرونه ماتوی.

چې پیر وی، فقیر وی.

چې پیلان ساتی، پیلخانې به لورې جوړوی.

چې پیلان ساتی، دروازی به دنگی جوړوی.

چې تاو کرل، ماوریل.

چې ترملکه دې کره، نوورکه دې کره.

چې تل غی په غدی، یوه ورځ به یې وی دکم بختی.

چې تورې په تیری شی، پل په اشرفی شی.

چې تورې چلیری، وینې بهیری.

چې تورې وهی، تورزن یې بولی.

چې ته مې ولیدی، په خان مې شکر وکینن.

چې تیاروی، هغه د یاروی.

چې تیر شول، هغه هیر شول.

چې چرگ نه و، اذان چا کاوه.

چې چم لری چمتو دی، چې چم نه لری هندو دی.

چې چنگینې وایی غار، ترکی وایی کندهار.

چې چنگینې وایی کور، ترکی وایی مقر.

چې حج حج لری، یو وخت به حاجی شی.

چې خان یې په یاران یې، چې یاران درسره نه وی، تورې خاورې د

بیابان یې.

چې خاوند يې لیتی خوری، د سپوږمۍ په حال وی.
 چې خاوند يې نینې چيچي، نو سپی نه به خه وراچوی.
 چې خبر شي بې اثر، ترینه پته خوله بهتر.
 چې خپل دې وی خوره، چې خپل وي نه وی مړه.
 چې خپل دې پکښې نه وی، په هغه مرکه کې مه کښینه.
 چې خدای يې چاته ورکوی، د شالیزو او داؤد زو تر منځ يې ورکوی.
 چې خدای يې شرموی، داس په سر به يې سپی خوری.
 چې خدای يې ورکوی، بتل يې (١) یار دی.
 چې خدای يې کوی، هغه به وشي.
 چې خر نه لری، په خره نه ارزی.
 چې خر نه شي، غوړ به نه شي.
 چې خوری، نه مری.
 چې خوله خور پیری، زړه بد پیری.
 چې خوله لری قراره، نه به بوره شي نه وراړه.
 چې خوی بد شي، پلمې ډیر پیری.
 چې خیر دې نه رسیږی، بد مه رسنوه.
 چې خیر تاته درکړم، ابی به په خه شي پورې باسم.
 چې داختر کالی دې دادی، دلویه دې لا کوم وی.
 چې دا غرکه کوچ کړی، طالبان به راته وچ کړی.
 چې دا ملا کيسې کړی، ما به غونډه ورپسې کړی.

(١) - بتل یو ډول هاوونگ ته وایي، چې بنگی پکښې زدول کیږي.

چې د بل مور بوروي، ستا به هم بوره کي.
 چې د بنگو بتل زدويي، اخر به بنگي شي.
 چې د جان شي تر سر تيره، خدای دې نه کړي دانا بوده دنيا ديره.
 چې د خدای وعده پوره شي، د بنده سخته به پخه شي.
 چې د دو بنگو خښتن وي، سخت به يې ځنکندن وي.
 چې درانه بارونه وړي، خوراک يې څوزوي.
 چې د ردی شي په ستوني، ستا به هير شي زوی او لوني.
 چې دروند نه شوي، نو سپک به خه شوي.
 چې درومي، خه به مومي.
 چې دريې نه کرم، ازار دې په خه کرم.
 چې دړندو پر کوخه راشي، پر يوه سترگه لاس وده.
 چې دې زده کړه په طفلي، هير به يې نه کړي تر پيري.
 چې د زړه وکړي، او گري ته به هم تبي وکړي.
 چې دسترگونه لرې شي، د زړه نه به هم لرې شي.
 چې د شپې لار نه شي، د ورځې به ځای ته ونه رسيري.
 چې د کاسې په منځ مور نه شي، په ځنډو به يې هم مور نه شي.
 چې د گور سختی په زړه کرم، زه به ولې ژرانه کرم.
 چې د گندلو نه وي، ولې دې خيره.
 چې د گيلرې په جنگ ورځې، تا به د زمري نيسه.
 چې د ملا غواړي، خدای دې نغاړي، چې ملا ته يې ورکوي.
 خدای ته يې ورکوي.

چې دنیا شی په ما تیره، خدای دې نه کړی دانا بوده دنیا ډیره.

چې دنیا درغله خای ورکوه، چې تله لار ورکوه.

چې دود نه وی، سود نه وی.

چې دوستی کوی په زر مه بیریره، چې دینمنی کوی په سر مه بیریری.

چې ډب نه وی، ادب نه وی.

چې ډوډی وی، بې دسترخانه هم خور له کیری.

چې ډول دې وی په څنگ، دوهلوی یې څه ننگ.

چې ډیر وایی، لږ خیرتی.

چې راخی دبل دکوره، پرتا به شپه شی تکه توره.

چې راپورې دی نه کړه، راڅخه پرې دې په څه کړه.

چې رارسیری دسوات بیستی (۱) دخورانو به بنکار شی سرې پنډی.

چې وخت لری، بخت لری.

چې روپی وی برگې، چپلی ډیری وی.

چې زروی، زاری دڅه ده؟

چې زر لری، خبر لری.

چې زور نه وی، خواره بریرد به څه وکړی.

چې زده کړې درويزه، هیرد به نه کړی دا مزه.

چې زره خوریری، له روندو سترگو هم اوښکې ځی.

چې زره تنگ نه وی، ځای نه تنگیږی.

چې زره یې غواړی، خوله یې هم وایی.

چې زما پر زړه يې ليکلی، څه پاچا څه لنگ وهلی.
 چې زما سره ځې، تل به تورې وڅکې خورې.
 چې زور تير شي، عقل هير شي.
 چې زور د زورور شي، پتي له تخمه سره خپل شي،
 چې زه کونډه يم، پر دنيا دی ميرو بڼې نه وی.
 چې زيار کارزی، گتې دهغودی.
 چې ژونده يې گززی، بلا يې پرزی.
 چې ژوندی وی، قلندروی، چې هر شي چغندروی.
 چې ژوندی يم بڼه مې غواړه، چې هر شوم مه را پسې ژاړه.
 چې بزغ شي دشکنې، زړه مې بڼه شي که يې منی.
 چې سبا شي غم پيدا شي، چې بيگاشی، غم پنا شي.
 چې ستاله کوزه راځی، په غلبيل کې دې راځی.
 چې ستا بې ما رغیزي، زما هم ساعت بې تا تيریزي.
 چې سروې، خولی ډیرې دی.
 چې سردی نه خوږیزي، داغ پرې مه ږده!
 چې سره ونه میژی، (۱) سرد به ونه گتی.
 چې سرو مال ترې جار کړې، نو هر سړی به یار کړې.
 چې سم دچا ویل وی، په هر چا يې منل وی.
 چې سود کوي، سودا به مومی.
 چې سيلخکی خورې، نیغکی به زغمی.

چي شپه تياره شي، بدان تيرده شي.
 چي شپه يي تر منخ وي، له هغي بلا مه بيريرده.
 چي شرم نه لري، ايمان نه لري.
 چي بنه وي، بددي اور واخلي.
 چي بنيري كړي، هغه به خپلي مينې سپيري كړي.
 چي طلب يي كوي، پرې پيسن به شي.
 چي عقل نه لري، پر كورې تل غم وي.
 چي عقل يي ويشه، ته چيري وي.
 چي عقل يي كم وي، زيات يي غم وي.
 چي غت شي پرن دي بولي، چي ډنگر شي كرن دي لولي.
 چي غت وي، لت وي.
 چي غل نه يي؛ له باچا مه بيريرده!
 چي غل نه تنبتي، مل دي وتنبتي.
 چي غل نه يي؛ د جوال خوله مه ورسره نيسه.
 چي غلې غلې باسي، هغه تل كاني پرې باسي.
 چي غواري، پرې واوري.
 چي غوته په لاس خلاسي، حاجت خولي ته نشته.
 چي قاضي دي مدعي شي، د عوه به دچا سره كوي.
 چي خه كړي، هغه به ريبې.
 چي كلي دي زير اوډه، غم به يي وري.
 چي كلي په نامه لري، يو خوي تر نورو بنه لري.

چي کوچني وي پر پنبو ځي، چي لوي شي پروازو ځي.
 چي کوچني ونه ژاري، مور تي نه ورکوي.
 چي کور پر غرد لري، هم نوي هم زار د لري.
 چي گل کري، گل به ريبې.
 چي لاس په خوشيو نه شي، خوله به په غورو نه شي.
 چي لږ خوري، هغه تل خوري، چي ډير خوري، زهر گندير خوري.
 چي لوي غاږي، کوچني تراږي.
 چي له ځانه مست نه وي، په بنگو نه مستيري.
 چي له خدايه پته نه وي، د بندگانويي ولې پتوي.
 چي له يار د وايي، له ځانه وايي.
 چي ليود ميرد خوري، په تور د شپه يې خوري.
 چي مالگه و خوري، لوبښي مه ماتود.
 چي مري لري، مري يا خوره.
 چي مري لري، ميلمه گي څه دي، چي ايمان لري مرگي څه دي.
 چي مرد شي اميران، نيمگري نه دي دا جهان.
 چي مړ شو، هغه پر شو.
 چي مرد شي مومنان، يا به باد وي يا باران.
 چي ميلمه شي، آسوده شي.
 چي ميرو نه وي، هلته کورونه وي.
 چي مشري غمبروي، اختر يې مازيگروي.
 چي مور دې نه وي په پلر گني، هوري ولې ځي ليوني.

چي مور لري ادا كه، په صفت به يې واده كه.
 چي مال لري، اقبال لري.
 چي مور يې بتياري وي، زوي يې نه فتح خان كيږي.
 چي مور ميرد شي، پلار پلندر شي.
 چي ميسنه زهيري وي، كتي يې وهه.
 چي ناچاري شي، سړي توري ته هم لاس اچوي.
 چي نر كچور درسرد نه وي، بوي دې نه ځي سور لرگيه.
 چي نري وي، زمري وي.
 چي نغده دې وليده، څنگه دې وخنډل.
 چي نغري سور وي، اولاد به يې كله مور وي.
 چي نه ځي په شاهه دې كم چي نه خوري څه به دې كم.
 چي نه ځني خلاسيږي، بېر پرې ورځه!
 چي نواله خوري، جانباز به وهي.
 چي نوم دې دغله دي، ناستي دې په څه دي.
 چي نوم يې وي شري، څه پيرد څه نري.
 چي نه دې وي غله، مه دې اس مه دې گله.
 چي نه دي وي سړي، مه نغن خورده مه غوري.
 چي نه دې وينم، آخر به مې هير شي.
 چي نه دې وي له مورد هسي مه وايه چي ورورد.
 چي نه دي وي له پنبته، له هغو كسانو تنبته.
 چي نه دي وي غمخور، پاتي دې مشه ميراث خور.

چې نه غواړم ، هغه مه را پيښوی .
 چې نه کار ، هلته څه کار .
 چې نه کوی حبیب ، څه به وکړی خوار طیب .
 چې نه کوی ننگونه ، هغه پس کوی مرونه .
 چې نه لری هلک ، هغه کور د تیغ لایق .
 چې نه لری سړی ، نه دې کورت خوری ، نه غوری .
 چې نه لری باغچې ، هغه دې نه خوری الوچی .
 چې نه لری پنگه ، کښینه د چاله څنگه .
 چې نه منی د یار پندونه ، لاس به نسی په سرونه .
 چې نه وی پیا کرلی ، څه به یې وی ریبلی .
 چې واک یې د موروی ، کانی یې په کوروی .
 چې و خوری د نر لغته ، داسې به کینی لکه اورته .
 چې و خوری پیتی ، سردې کښیرده په لښتی .
 چې ودې نه پوښتی ، مه گلپرد .
 چې ولاړشی تر بلخه ، در سرده د خپله برخه .
 چې ولویدی د اول بخت ، بیا دې نه وینم دوهم بخت .
 چې وی غواړې په خوله ، خورې به یې په څه .
 چې هر څنگه وری شی ، تانتې لانه چیچی .
 چې هلک دې ملک شو ، کلی دی ورک شو .
 چې هورده ونه خوری ، له خولې یې بوی نه ځی .
 چې هوس دی ، د غومره بس دی .

چي هوسي نيسي، دهغو تازيانو خولي تورې وي.
 چي ياري كوي، شوگيري به تيروي.
 چي يولوري يې تر ملاوي، مه يې خني رغوه.
 چي يومر نه شي، بل به مور نه شي.
 چي يو خوري بل ورنه گوري، د اسمان كاني به پي اوري.
 چيري...، چيري خنگل.
 چيري چي ډنگ شي، د ابي گودي تر خنگ شي.
 چيري چي كولاله گورده، خو خپله سياله گورده.

« « « * * * * * » » »

(خ)

خان صاحب یو تار ورینیم نه خورل، لس زره روپی یې وخورلې.

خاورو په ایرو واپړول، باد دواړه یوړل.

خاوره (۱) د خوسرد کوره اخستل کیږی.

خبره د خدای دپاره، لوره د ورور دپاره.

خبره تر خبرې پورې یاد پیری.

خبرې ښې کوې، لکې یې کږې کوې.

خپل به دې وژروی، پردی به دې وخنډوی.

خپل ته نامه وپړه، بل ته جامه وپړه.

خپل سر په خپله نه خرییل کیږی.

خپل عمل، دلاری مل.

خپل دې که مړ کې، لمر ته دې نه غورځوی.

خپل کور، یا خپل گور.

خپل وهلی ښه دی، پردی پورې وهلی.

خپل پر تنگسه په کار دی.

خپل دا په نس، د بل دا په وس.

(۱) - ددې متل معنی داده، چې اکثراً اولاد مور ته ورتنه وی.

خپل خان دې ساته، بل ته مه وايه چې غله.
 خپل مال تر سترگو لاندې بڼه دی.
 خپل وطنه، گله وطنه.
 خپل خپل، پردی په ډیرو نارو خپل.
 خپل یې که ورکوی، بیا منت ورباندې نه پردی.
 خپل هغه دی، چې بیگا یې کور وینی، سبا یې اور وینی.
 خپل عیب دولو منع، د بل عیب دکلی منع.
 خپله شری بڼه ده، نه د بل ورینمن شال.
 خپله خوله، هم کلاد ده هم بلا.
 خپله پښه خپله پښه پیژنی.
 خپله لاسه، گله لاسه.
 خپله خوله (۱) په بل نه وچیری.
 خپله مرسته، له خپله دسته.
 خپله خواری نه ژاری، سر خخوری (۲) غواری.
 خپلوی له لری بڼه ده، نه له نژدی.
 خپلې مورې را نژدی شه، پردی مورې د زره لمبه منې درپسې شه.
 * خدای په رښتیا خوښیری.
 خدای د حق ملگری دی.

(۱) - یعنی خپله خواری انسان په خپل زیار ایسته کولی شی.
 (۲) - یعنی خپلې خواری ته یې پام نه دی، بې ځایه اغایې کوی.
 یا خپلې خواری ته یې پام نشته د شال خواست کوی.

خدای کور کړی نه سمیری.

خدای او پاچایې راکوی، شیخ میریې نه راکوی.

خدای دې په هغو پوښته چې لری یې.

خدای وایی ته حرکت کوه، زده به برکت کوم.

خدای د بل په گناد خوک نه نیسی.

خدایه لوی مې کې، لویې رامه کې.

* خرپر لار که، پرې بار خپله چار که.

خرپه پالانه، نه دریری.

خرپه زین اس کیدی نه شی.

خرپه غره کښې بوعلی دی.

خر نه دی کچر دی، پرې پورې د خره سردی.

خر چې تر خره پاتې شی، غور یې د پریکولو دی.

خر چې تر مکې ولاړ شی، هغه خردی.

خر له باره ولوید، له مستی و نه لوید.

خر خان ته اریان و، خاوند یې بارته.

خر مرداریده نه، او سپی ترې تله نه.

خر له وری پاتې کیږی، له هنگه نه پاتې کیږی.

خر خپل او پردې فصل خه پیژنی.

خر هغه دی، خل یې بل دی.

خره ته دې خدای ښکر نه ورکوی، که ښکر ورکړی، د غویو نسونه به

خیری کی.

خرې ته يې ويل زوی دې وشو، ويل خه يې کوم خپل بار به وړی خپل به

وړم.

خره ته يې گل ونيو، هغه وخور.

خره ته جوار او وریشې يو دی.

خره گله که، بيا گيله که.

* خلک په لیونی پورې خاندی، لیونی په خلکو.

خلک پیسې راوړی، ژاولن ریچې.

خلک هر خه کوی، خو هر خه نه وایی.

* خوار په خپله خواری نه شرمیږی.

خوار تلک نه درلود، چې پیدا یې کړ تر غرمې پکښې پروت و.

خوار کبرجن، دخدای دښمن دی.

خوار خدای کړې، سپی چا کړې.

خوار سرښی، برگ یې سپی.

خواران، په هرځای کې اریان.

خوار په هندوستان هم خوار دی.

خوار کور، له دیواله معلومیږی.

خوار شوم، نو هوښیار شوم.

خوارشی د کس، نه دناکس.

خواره به دې غواړم، نه د ورور د مرگه.

خواره شې مکاری، چې هم جنگ کوي، هم ژاړې.

خواره شې چرگې، چې له خیاله مستک نه خورې.

خواره هغه کړې، چې گاللی یې شی، بوره هغه کړې، چې ژر لای شی.
 خواره شي خندی، نه پر غم یې نه پر بنادی.
 خوارې لورې تخت به زه در کم، بخت دې خدای.
 خواری دمیر و په شاده.
 خوارې خواری ما و کړې، دکور میرمن ته شوی.
 خواری نه عیب ده، نه پیغور.
 خواره که د بل و، نس خو دې خپل و.
 خواره درنگه خورل کیری.
 خواست چې کوی، داس کوه.
 خوابني پر زوم ریردی، زوم بی لور ورپریردی.
 خوب دمرگ وروردی.
 خوب په روع صورت کیری.
 خوب چې راشی بالنبت نه غواری، مینه چې راشی، بنایست نه غواری.
 خورې تخت به زه در کم، بخت دې خپل دی.
 خوره چینه، حساب مه منه.
 خوری د ماما دمینی د بنمن دی.
 خورې سورسک، تیغ د پلاو باسې.
 خورې دا خومې غوردی، جاغور مې لابل دی.
 خور به دې کم، خونه تر خانه.
 خوشحال ختیک، په درندو دروند، په سپکو سپک.
 خوله په غابنو بنایسته وی.

خوله چې اموخته شی، اس نه دی چې کیزه شی.
 خوله دې دسوی ده، شخوند د اوښ و هې.
 خویندې مړې شوې، چې پاتې ترلې شوې.
 خوی چې بد شی، بانې ډیرې دی.
 * خیرات دې وشه، دمپرو په اروا دې مه شه.
 خیرات لا پوخ نه دی، بنانک یې ورته په سر نیولی.
 خیری په اوبو پاکیری، او وینې په وینو.
 خینې په خوښی، سودا په رضا.

(۵)

* د اباد غونه برید وده، چې په تاویزو کې ولاړد.
 د اباد مرگه پس، په ادې ورغی هوس.
 د اباسین نه چې اوبه غواړي، تبری نه یې.
 د ابی د غومرد او گرد وده، چې په خکه خکه خلاصه شوه.
 د خربه خړه خخه ډنگر اس بڼه دی.
 دا خوله، هغه حلوا.
 دا دپتی سردی، پتی بیرته سور وړ دی.
 دا دحافظ غونډاری دی.
 دا دنیا که دیوه شی، هغه یوبه پرې مور نه شی.

دا دي شوک نه وایي چې خوار یم، بډای به نه شم،
بډای یم خوار به نه شم.

دا دي کور، دا دي اور، که چیرې لارې مخ دي تور.
دادو (۱) دکلی میاشې، کله ورک، کله پیدا شی.

داس لغته اس زغمی.

داس کیزه چاته مه ورکوه.

د اسمانی تکی څخه شوک ځان نه شی ساتلی.

داسې و نه نشته؟ چې باد دي نه وی بنورولې.

داسې کاروی دکهال، انگور غواری بې دیوال.

داسې مری مه کوه، چې خوله دي پرې خیرې شی.

داسې ممیز نشته، چې خلی پورې نشته.

داسې مه وایه چې زه یم، داسې به شی لکه چې زه یم.

د اصیلې کول سخت ساتنه یې اسانه، دکم اصلی کول اسان ساتنه یې
سخت.

دانصاف په وخت گیدره او زمري یو ځای اوبه څښی.

د اوبولار په وتی ده.

د اور سوی په اور رغیری.

د اور سوی جوړیری، خودلمر سوی نه جوړیری.

د اور لمبه که سړی هر څو بنکته کوی، هغه اخر سر اوچتوی.

(۱) - دادو دیوسری نوم دی.

(۲) - لوښلنی د اورو د لوښی د پرولونی اوبو ته وایي.

- د اوږی لوښلنی (۲) د ژمی نگولی.
- د اوږی نه شری کیری.
- د اوښ په شان د سر سیوری مه خوره.
- د اوښ په شا سپو و خورم.
- د اوښ او خره بار له ورايه معلومیری.
- دا گومان مې نه شی، چې له ایزه به زوی وشی.
- د ایلنی ماریی، پت چیچل کړی.
- دایې گز، دایې میدان.
- دایې ډول او دایې ژرنده.
- د بابا د غونه بریده ده، چې دمچولو بس ده.
- د باچا زور، د خدای زور.
- د باران وریده بویه، د مسافر وتله بویه.
- د بارانه ولاړ شو، ناوې ته کښیناست.
- د بارانه تښتیدم، د ناوې لاندې مې شپه شوه.
- د باز په حاله کې باز زیږی.
- د باز عمر لنډوی.
- د بدسرد چې ښه کړی، لکه خره ته چې واښه کړی.
- د بدمرغه سړی غوا به په ژمی کې لنگیری.
- د بدو د لاری، لاغلی لاری.
- د بدې خبرې سل کاله عمر دی.
- د بدای په ختم د ملا ارمان نه خیرتی.

- د بڼای په ختم ملا نه ستړی کیری.
- د بڼایانو په هیله، خواران له خواری ووته.
- د بزې برخه چې وړی، نوبه ډیر زحمت گالی.
- د بزې چې بدن کاوکی، د شپانه ډوډی خوری.
- د بل په پر تاگه ځان نه پتیری.
- د بل په لاس کې مری غتیه بنکاریری.
- د بل په قول شرط مه تره.
- د بل په دسترخان سل میلمانه، هیخ دی.
- د بل پر مری نه دی، خپل یاسین تیزوی.
- د بل تر وریجو، غوښو، سور سور سک د کور بڼه دی.
- د بل تر زوی، خپله پکه لور بڼه ده.
- د بل تر اتلسه، خپله خمتا بڼه ده.
- د بل تلک تر نیمو شپو وی.
- د بل خری سام جن دی.
- د بل د لاسه عسل گنډیری، د خپل لاس گنډیر عسل دی.
- د بل ډوډی، یا پور ده، یا پیغور.
- د بل زوی، نه زوی.
- د بل کار دایمان په رڼا کیری.
- د بل کار که دې بڼه و که لاس پرې تور، که دې بدو کړ مخ پرې تور.
- د بل کور چا خوار نه دی لیدلې.
- د بل نیستی نه لری.

- د بل وطن یاری، د سر سودا ده.
- د بنده مخ د خدای له نوره دی.
- د بنده هیله گنده ده.
- د بنده ویره، په سترگو کې ده.
- د بنگرو باری، زه دې ترم ته وزانیرې.
- د بورې سود، په بورې شی.
- د بیکاری لار ورکیرې، د کار داری لار و نیږی.
- د بې پیره کار بد مذهبه کوی.
- د بې صبرو دې کوروران شی، مونږ ته یې په ځمکه واچوه.
- د بې عقلي بنځې، تل کمیس سوزی.
- د بې غیرته کاله، میلمه واکدار دی.
- د بې کاره، خدای بیزاره.
- د بې ننگه په ننگه به تل شرمنده یې.
- د بې نیازه چې مرور یې، هغونه سودمن یې.
- د پاچا پاچاهی ځی، دمزدور مزدوری.
- د پاخه او ستا ددیگ په ورو ورو پخیرې.
- د پای څې رگ نه پرینبود کیرې.
- د پردی ابی نه، خپله تبی بڼه ده.
- د پردی په زوی، د عزرائیل څه؟
- د پردی اس نه، خپل ټیو بڼه دی.
- د پردی توری مصری مې لور په غاړه بڼه دی.

- د پردی تور سرې بڼه غواړه، دخپلې تور سرې دپاره.
- د پیرانگ سپینې منگلې، شپڼو پوڅې پرې ویشلې.
- د پسرې تر گلو د ژمی اور بڼه دی، تر ناسیاله بڼڅې، جرړه کور بڼه ده.
- د پشی اول تپس ته څوک ځان نه نیسی.
- د پشی منډه تر کادانې پورې وی.
- د پشی نظر په کولپي (۱) وی.
- د پښ پر دکان که ونه سوڅې، بڅرکی به درو الوڅی.
- د پښ کور چې وسو، هغونه بڼه شو.
- د پښتنو جوړه په پرده وی، مرگ یې هسې پلمه وی.
- د پښو خاورې سترگو ته الوڅی.
- د پلار اشنا، د زوی کاکا.
- د پلار گټه د امبار کوټه، د زوی گټه د زر د غوټه.
- د پور د لاسه، دود کوره خرابیری.
- د پوه سرې دوستی زیان نه لری.
- د پښې څخه تښتته نشته.
- د پیغلې شل مخه په بوخچه کښې دی.
- د پیل په یوه وڅکه څه کیری.
- د پیل یوه تبه مرگ دی.
- د تا چې څومره خیال دی، زما هغومره مال دی.
- د تالندې چې دربی شی، د شپانه ورته غرمبی شی.

- د تير خوله نيمڅي نيولې ده.
- د تخته كه ولويزم، د ځمكې نه لوييزم.
- د تربور په زړه سوي كې، پيغور نغبنتي دي.
- د ترورې په ډير ايرس، رنگ يې بد كړ د اولس.
- د ترم چې څه دي، يو پودي.
- د تش توپكه دوه كسه بيريزي.
- د تشه ډاگه به سيلې څه يوسي.
- د تورو مخ رڼا وي.
- د تورې شپې ناره بې څه نه وي.
- د توري وهلي به جوړ شي، د خولې ويشتلي نه جوړيزي.
- د توري تپ جوړيزي، د بدې خبرې تپ نه جوړيزي.
- د ټولو نيمه نيمه، د ابې شوه يود نيمه.
- د ټپوس د ځالي نه، ټپوس پاڅي.
- د جنگ څخه به روغ راشي، مگر له ځنگله څخه نه.
- د جنگ شپې دې وي، د غم دې نه وي.
- د جنگ خوړې خبرې، ساعت يې تريخ دي.
- د جنگ ميدان په پښو نه وهل كيږي.
- د جنگه زه راغلم، خبرې ته كوي.
- د ځواني بيكاري، د سپين ږير توب خواري.
- د چا اول، د چا آخر.
- د چا چې يوه سترگه ږنده شي، پر بله لاس ږدي.

- د چا دروازده مه تېکوه په گوته، ستا به نه وهی په لغته.
- د چرگ په اذان نه سهار کیږی.
- د چغال تر ناز، د زمري خیرل بڼه دی.
- د چغال کور، بې چرگه نه وی.
- د چنگښو من نه پوره کیږی.
- د چیدی به لاس وانه خلم چیدی، که مې سر پر چیدی پرې شی چیدی.
- د حق خښتن ډاډه وی.
- د خاورو ولاړ شو، پر ایرو کښیناست.
- د خیرې مرگ هیره ده.
- د خپل خپلوی بڼه ده، نزدیکت یې بڼه نه دی.
- د خپل کاله خور او لور کړمیز نه وی.
- د خپل کور غل نه نیول کیږی.
- د خپل وطن گیدر، د بل وطن تر زمري بڼه دی.
- د خپلو ازاریده شته، بیزاریده نشته.
- د خپله نه رغیږی.
- د خپلې کمبلې سرد پښې غزوه.
- د خدای امر چې وشي، پلاریې نه وی زوی یې وشي.
- د خدای په چارو د چا وس نه رسیږی.
- د خدای داسې رضا ده، ابد له وودو د ترینې ورا ده.
- د خدای کاره دې خدای سم کړی.
- د خدای گناکار په توبه خلاسیږی، او د بنده په ناغه.

- دخدای نظر یا پر زهیر و زرو دی، یا پر نریدلو قبرو.
- دخدای چپ رضاشی، ورغ یې سمه شی.
- دخره بار چپ دروندوی، بڼه ځی.
- دخره مری، د سپو اختر دی.
- دخره څښتن ته پښه ده.
- دخره لکی چپ له هرې خوا لویشت کی، دوه لویشتې ده.
- دخره مینه لغته ده.
- دخره نه یې کته لویه ده.
- دخوار په لاس کې غلمینه ډوډی بده ایسی.
- دخوار خپله خواری بس ده.
- دخوار کاله وړی دې خدای ماږه کړی.
- دخوار انو برخې، پر اغزیو څرخې.
- دخوار رنځور پوښتنه رحمت دی، د بډای سپری منت.
- دخوار ملا مسئله څوک نه اوری.
- دخوار ملا په اذان څوک کلمه نه وایی.
- دخوار سپری ځای به په زور گیلیم وی.
- دخوابنې هلته ورغ کږه شی، چپ د زوم کړه یې شپه شی.
- دخواری کونډې زویه، خپله روتی ژویه.
- دخواری څخه پر ژرنده ناست، د کږه مزد نه اخلی.
- دخوار یوه وزه وه، هغه هم گوډه پرنده وه.
- دخواری خاوره، د ماما دنغری څخه ده.

- دخولې اوزره وينا چې يوه شی يارانہ ترې جوړ پړی .
دخطا يا ناغہ وی ، يا توبہ .
دخيالہ دلونگولونہ کوی ، دلورې ثابت کښینی .
دخيرات وزيا لنډی وی ، يا بوچی .
دخيرات په خوا کښې دی کوی .
دخيره مې دې توبہ ، کاسه مې په لاس را کړه .
دداسې سپری په لاس مړ مه شی ، چې سل يې نه وی وژلی .
ددستر خان پر لمن خه دوست ، خه دښمن .
ددادوورکې مينې ، گازری خدايرام خيله پورې .
ددښمن کره غم ، دوست مې گرو دی .
ددښمن د غصې ، غم شرم په تماشي .
ددکاندار سترگې تول دی .
ددنيا پيغور ، د آخرت تر اور کم نه دی .
ددنيا خخه چې وفا غواړی ، لکه دمرو خخه چې خدا غواړی .
ددوبی سخی ، دژمی صوفی نه دی په کار .
ددوبی کور داختر په ورځ گوره .
ددوو خرو وریشی نه شی بيلولی .
ددوست په منت خپه نه شی ، ددښمن په خدا ونه غولپړی .
ددوست پوستين می وکښی ، خود دښمن دروازي ته ورنه غلم .
ددوست لاس درد نه لری .
دديوال عمر ، له اخيره پوښتنه .

ددې کلی خورزوده، په دې کلی واده ده.
 ددند او به چې ډیرې ودریرې گنده شی.
 ددم سترگې به تل په نغری وی.
 دډول آواز د لرې بڼه خوند کوی.
 دډیر کار ډیره گټه وی.
 دډیرو ډیر مری، د لبرو لبر.
 دروغو ته درښتیارنگ ورکول، گران دی.
 دریاب که لوی دی، چمچه دې خپله ده.
 درویبار په دواړو مخ تور دی.
 دریاب په لپه نه کمیری.
 دریاب په لوته نه خپریری.
 درې پیتی ریشکه یې وخورله، دی یې لا مېره بولی.
 دریدلی په چانه دی چلیدلی.
 د زاره غوايي، یوه جوپه ده.
 د زره مینه، په لاس ښکاره کیږی.
 د زره، زره ته لاروی.
 د پرانده له نیولو، د کانه د وهلو دې خدای ساته.
 د زرگر راستی دغه ده، چې غلا ورڅخه ونه کی.
 د زرو په قدر زرگر پوهیږی.
 د زمري غار بې هډوکی نه وی.
 د ډیرو لرگی، د یوه غوزی.

- د ډيرو همسا، د يوه گيدی.
- د ډيوې لاندي تياره وی.
- د رياندي به يې وڅنډم، و به يې نه خورې.
- د رشتيا گوی د خولی سر سوری وی.
- د رکوم يې، مگر په کم کانه، په تشه پیمانہ.
- د روغ د ايمان زيان دی.
- د روغ وایه، په شرع يې زوغ وایه.
- د روغجن دې د روغ وایي، هغه بل دې قیاس کوی.
- د روغجن، هیر جن.
- د روغجن سړی هر چاته سپک ښکاری.
- د روغجن چې په دروغو خان مجبور گنی هم د روغجن دی.
- د زور اوبه په پيچومي هم خيژی.
- د زورور خپلی، د خوار ککری.
- د زورور وهل، د کم زورې ښکنځل.
- د زورور یاری، د خره سپرلی.
- د زورور تر څنگه مه کښینه زره وره.
- د زورور لښته نه پور دی، نه پیغور.
- د زوی په هیله مور، له میره ووتہ.
- د زوی ناره په هغوده، چې د خدای وریاندي پیرزو ده.
- د زوی میرانه د مور د تندي څخه معلومیری.
- د زوی په میرانه، مور سر د سره ځوانه.

د زوی مې دې اور ته مری، دلور مې دې میړه، نه بوره نه وراره.
د ژاولن په کور کې خپلوان شرمیږی، په گور کې مردگان.
د ژرندي لار له ډوله ده.

د ژبې په توده، د دښمن په خور، مه غولېږه.

د ژرندي زه راغلم، له واره ته خبر یې.

د ژمی په لمر مه نازېږه، د دښمن په خندا.

د ژمی پیتاوی دې هغه کوی، چې کندو یې ډک وی.

د ژمی اور هر شوک ځان ته راکارې.

د سبا خبره سبا کېږی.

د سپو کور په کور د عوه ده، خوار فقیر ته یې یوه ده.

د سپو د نیستی نه چغالنو په کور کې ځای و نیوه.

د سپوله خواری، گیدر پر بام کوی بازی.

د سپی په خوله دریا ب نه مردار پوی.

د سپی او دمیره وینې نه تللې کېږی.

د سپی دم زده کړه، خو کوتک له لاسه مه غورځوه.

د سپی تر خوله چی هډور سیری، غنیمت دی.

د سپی تر لکې لاندې عمر هم تیر پوی.

د ستړی یوه دمه، د وړی یوه مری.

د ستنې له سوری چا بار نه دی ایستلی.

د سر پر ځای مې پښې وای، د ژی خوله را نژدې وای.

د سر نه چې تیر شی، قلندر شی.

- د سلو بللو ځای کيږي، او د يوه نابللی ځای نه کيږي.
- د سلو کولبو خاوند، يوه لنډې ته ودرپيږي.
- د سلو مرغانو د پاره، يوه ډبره کافي ده.
- د سلو (هو!) نه، يوه (نه!) بڼه ده.
- د سلو کالو مور به په سل کاله وږي نه شي، د سلو کالو وږي به، په سل کاله مور نه شي.
- د سلو غرونه پنا بڼه دي، نه د يوه سينده.
- د سوال په اوبو ژرنده نه چليږي.
- د سورناچي څه دي، يو پودي.
- د سوي دې خپلې غوښې دارو شي.
- د سيال خواړه يا پور دي، يا پيغور.
- د سيل ځای، گودر دي.
- د سيند مړي چا گتلي.
- د شپې که ولاړ نه شي د ورځې په مزله ته ونه رسيږي.
- د شپې بند اوبو وږي دي.
- د شپې هر سړي ډار پيږي، څوک حال وايي، څوک يې نه وايي.
- د شرمښ زوی، شرمښ وی.
- د شلو کلويار، يوه ورځ شي په کار.
- د شني ميري وري که شين نه وي شين ټکي به لري.
- د شوم په شومي، وسول ټول پتي.
- د شوقدر شپه په شوگير لیده کيږي.

د بنار دروازي تړلی کيږي، د عالم خولې نه تړل کيږي.

د بناره زه راغلم، د نرخه ته خبريږي.

د بناره ووځه، له نرخه مه وځه.

د بنځې چې د ميره سره راستي وي، د کور ژونديې په درستي وي.

د بنکار غوښي، د ځان غوښي.

د بنکاري وار ورياندي نه جوړيده، د نندارچي ورته بيره وه.

د بنمن دې چې په شاتو مري، په زارويې مه وژنه.

د بنمني په سلام نه ورکيږي.

د بنمن هغه دي، چې اول يې (هوا) وي، اخيريې (نه!).

د بنمن ياسر ته گوري يا پښو ته.

د بنو به بنه وايي، د بدو به څوک څه وايي.

د بنو څخه بنه زيږي، د بدو څخه وايښه.

د بنوروا دي مرور يم، د غوښو دي پخلا.

د بنو غوښو، بنه بنوروا وي.

د بنه پلاره د بنه موره، بلا وزيږيده توره.

د بنه خوي بنايسته په بنايسته نه گډيږي.

د بنې ورځې مې يار، د بدې ورځې مې بيزار.

د صبر ميوه، په مراد پخيري.

د صحرا مورک راغي، د کور مورک يې وويست.

د ظالم عمر د خردجال پاچايي ده.

د ظلم کوروران دي.

- د ظلم عمر لند دی.
- د ظلم کاسه آخر چپه ده.
- د عالمه سره غم نه غم دی.
- د علم برخه درنده ده.
- د عقل وسه په عشق نه رسیری.
- د عقل مې کمبود نشته، خوبخت نه لرم.
- د عقل وړی چا لیدلی نه دی او د دنیا مور.
- د عقل وړی نشته او د دنیا مور.
- د غرض خنبتن لیونی وی.
- د غاتری تر شا مه تیریره، د ملک تر مخ.
- د غرو خنگلونه بی زمریانو نه وی.
- د غریب په مرگ خوک نه ژاری.
- د غریب ملا پر اذان خوک غور نه نیسی.
- د غریب سپری به د خیرات په ورغ غوا ورکه وی.
- د غریب ملا پر اذان خوک روژه نه ماتوی.
- د غریب سپری به د اختر په ورغ په نس درد وی.
- د غریب غابن به په حلوا ماتیری.
- د غلوده بنه یاری، بده یې بیزاری.
- د غلومې کلی نه لید، د شگومې خلی.
- د غلو په زیره خلی، غلگی لاس ورته نیولی.
- د غله خای په غره کنبی نشته.

د غله کلا چا لیدلې ده.

د غله میرانه تینبته ده.

د غنمو له رویه خوز او بیړی.

د غنمو لار د ژرندي تر خولې ده.

د غنی که زړه سوی وشي ، خوار غریب به پاتې نه شي.

د کاره تیکي سره کبره توره جوړیږی.

د کال خپله مې نه یې ، خپلې شپې به در سره تیروم.

د کال بڼه والی ، د پسرلي څخه معلومیږی.

د کاله خور اولور کړمیز نه وی.

د کاله کشر مه شي ، د کاروان مشر مه شي.

د کانداری اسانه ده ، خو سختی یې توکری دی.

د کان یې مه گوره ، مال یې گوره.

د کبر کاسه نسکوره ده.

د کبرې توري ، کور چرتون وی.

د کم اصل لوی تیا ، د اصل سپکتیا وی.

د کوټه یوه غوټه.

د کوچنی په ژبه خپله مور بڼه پوهیږی.

د کور پیر چاته نه معلومیږی.

د کور توریالی دی ، خود بیابان خندنی دی.

د کور خبره ، د باندي مه کوه.

د کور گټه ، د لاهور گټه.

- د کور غم به صحرا ته یوسم، د صحرا غم به چیرته.
 د کور غم، د گور غم.
 د کور غم نه گلول کیږی.
 د کور نوم له نیستی نه ور کیږی.
 د کومبار (۱) په کور کښې، روغ لوبښی نشته.
 د کونډې دوه غوايي وو، یو ووت نه، بل ننه ووت نه.
 د کونډې هم زړه کیږی، هم یې ساړه.
 د کونډې، نه دین شو، نه دنیا.
 د کونډې غم د خان وی، د لوریې د خان وی.
 د کونډې کره زوی نه و، چې زوی پیدا شو، مرگو گډه شوه.
 د کونډې یوه لور وه، په سکونډلو کښې یوره.
 د کونډې زوی به، څه خوبویه.
 د کونډې زوی، نیم پاچا دی.
 د کوڅی خټه، په کوڅی لگیږی.
 د گتې او توری ځای توپیر لری.
 د گور خاورې، پر گور لگیږی.
 د گوډی لار په ژرنده ده.
 د گور شپه نه پر کور کیږی.
 د گوملې مړی، له گوملې غواړه.
 د گونگ په ژبه مور پوهیږی.

د گونگ په ژبه، گونگ پوهیږی.
د گیدر تر ناز، د زمري خیرل بنه دی.

د گیدرې او زمري اشنایی نه کیږی.
د لاس غوټه، په غاښ مه خلاسوه.
د لت غوایی آخر خاوند قصاب دی.
د لبرو لبر، د ډیرو ډیر.

د لښکر په آخر څه، د ماتې په سر.
د لنډو به څه لاندې شی.

د لنډو ختو لبرې اوبه دارو دی.

د لور مې دې میره مرشی، د زوی مې دې اورته، زه دې ټوله یمه سمته.

د لوگری چې رضانه وي، لور په لوته اچوی.

د لولی واته یو شرم، او ننه واته یې بل شرم.

د لیرې دې لیدی نه شم، د نژدې درته کتای نه شم.

د لیوه چې خوله سره شی، په لسو پسو بند نه دی.

د لیوه سره چې غوښې خوری، له څښتن سره تندی وهی.

د لویو ویالو څخه خیز مه وهه، چې لوند به شی.

د لوی منگی اوبه خورې وی.

د ماغ دې پیل وړای نشی، په کور کښې دې مورکان له لورې روژي
نیسی.

د مارانو لارې چا بندی کړی دی.

- د ماره کور به سترگي وزي وي.
- د ماهي چي اجل راشي، چجي ته نژدي کيږي.
- د مرچو په خټه ناست دي.
- د مرد خواره د نامرد په نس کي پاتي کيږي.
- د مرگ دارو گران دي.
- د مرگه مخ کنيې خان مه وژنه.
- د مرور برخه، يا درنه ده يا تالا ده.
- د مرور برخه، د نسور ده.
- د مري پسرول خه دي، د بني کور خه دي.
- د مريانو لښکر خه وي، د خرو چرچر خه دي.
- د ميري خپيره، د اور لمبه ده.
- د مراوو اوبو وبيريږه، له توندو اوبو مه بيږيږه.
- د مرو به لا خه بنادي وي.
- د مرو لا کله په قيامت نه وه رضا.
- د مري قدر، په ژوندي باندي وي.
- د مړه خخه شيطان لا بيزاره دي.
- د مړه مال، په مړه پسې ځي.
- د مجبوري يو نوم صبر دي.
- د مسافر د شپو حساب مه کوه، د سرخواست يې کوه.
- د مسافر ویر سوړ وي.
- د مستي په ميچن، خه ورشې خه غنم.

- د مسجد سړی، په مسجد کښې لټوه.
 د مسخرو آخر جنگ دی.
 د مشکو بوی نه پټیږی.
 د مکې لار په منډه نه خلا سیري.
 د ملخ ورور یې، نه خواږه گورې نه ترخه.
 د ملغلرې یو آب دی، چه لارشی، آب یې نه پاتې کیږی.
 د ملک تر مخ او د غاترې تر شامه تیر پیره.
 د ملک لور، په نامه غوښته کیږی.
 د ملنگ کچکول پاتیري، د پاچا پاچاهی.
 د منگری سر په دښمن ټکوه.
 د موچی خونه هسې خوساوه، چې باران پرې وشو د دوزې یې ولاړې.
 د مور زړه پر زوی، د زوی پر وچ کانې.
 د مور غیر، د زوی زانگوده.
 د مور یې شری لنگ وگوره، د لور یې شرنګ پرنګ وگوره.
 د مورک خه غم دی، په ژرنده کښې یې کور دی!
 د میرانې او سپیتانې، یو گام تر منځ دی.
 د میرو په مغزو کښې تل د تورې شرنګ وی.
 د میرو پرده خدای کوی.
 د میرو یو لاس په چاږه، بل په خواږه.
 د میره زوی سترگې غټې وی.
 د میره ژوند د تورې تر سیورې لاندې وی.

- د میره سیالی کوه، د بخت یې مه کوه.
 د میره یا خرپ وی، یا ترپ.
 د میریانو کور له غمه نه خلا سیری.
 د میلمه په بیره، د کوربه څه دی.
 د میلمه بیگامخ وی، سبا یې څت.
 د میلمه جواب، پیتی ده.
 د میلمه میلمه بد ایسی، د کوربه دواړه.
 د مین کام، د شهادت جام دی.
 د مینځی مات سرته گورې، د بی بی زره ته نه گوری.
 د میو غونډې، په یو مخ کولیری.
 د نااهلو څخه پت مه غواړه.
 د ناز خواړه یا تاوده وی، یا بلمنگه.
 د ناست زمړی نه، گرځنده گیلر بڼه دی.
 د ناگسه اشنایی، د خره سپارلی.
 د ناوختي میلمه یې له ملا خوری.
 د نژدې ورته کتلای نه شم، د لری یې پرینبولای نه شم.
 د نس پرسته لاندې، په خپله کښې تمامیری.
 د نشت نه موزی بڼه دی، کت پرې ډک وی.
 د نغری غم څوک نشی گلولای.
 د ننگرهار له توپي نه سړی سر تور بڼه دی.
 د نورو نیمه، د انا یوه نیمه.

د نورو تلوار دی، ماته یې په ځمکه راواچوده.

د نوک پر ځای سوک منډی.

د نوی په هوس، زار د یې کړه خس خس.

د نه زویه مینه نه ور کیری، د سپی زویه مینه ور کیری.

د نه میرو، ملک شوبلو.

د نیا بلبل ده، کله دیوه، کله د بل ده.

د نیا په دوو سترگو خپله، په دوو پردی.

د نیا په دنیا ورځی.

د نیا باد ده باد به یې یوسی، د پاسه به او دل راشی تر قیامت په پر اوسی.

د نیا په امید خور له کیری.

د نیا تر سر جار، سر تر ناموس جار.

د نیا خپله لری، روی پر عالم.

د نیا داره چې دنیا دې ډیرو له، سپین کفن دې یوور.

دغه نوره دې پر چا وزیر میله.

د نیا ډیری، زرد تنگیری.

د نیا هغه ته معلومه ده، چې خنبه کړې یې ده.

د نیستی، هر ساعت مرگ دی.

د نیکانو له قدمه، بدان وو تل له غمه.

د نیمې ورځې حکومت د سلو کلو کور خرابوی.

د واده نه وروسته سندرې څه په کار.

دوبي د خوارو غريب جامه ده.
 دوچوله غمه، لاند سوخي.
 دود له كندي خيڙي.
 دود بنايستولر د خي. (۱)
 دودونه هغه دود نه وي، چي د سخا پكښي رودونه وي.
 دوران، پرهر گوروان.
 دورخي دتوتوپه خورلو شرميري، دشپي يي له پچوسره خوري.
 دورور خورمي كې، محتاجه مې مه كې.
 دورور خخه گته، خونه گته نه ده.
 دورور دي ورارد شو، دورار دسره دي خه شو.
 دورور پوري ولاړ وي، دمني ورخ وي ولاړي.
 دوربي ترپام، سبري غوښي دي
 دوربي سترگي، په ديگان كښي وي.
 دوست او دښمن په يوه سترگي گوري.
 دوست اشاري ته گوري، او دښمن واري ته.
 دوست به دي وژروي، دښمن به دي وخنډوي.
 دوست ته حال وايه، دښمن ته لاپه وهه.
 دوست ته دومره تمه كود، چي دلاسه يي كيږي.
 دوست ته تشه پياله، دښمن ته ډكه.
 دوست دي كوم دي، چي سهار دي اور ويني ماښام دي كور.

دوست روزنه غواری، دښمن ترته.
 دوست د سختی دپاره بڼه دی.
 دوستی د سلو کلو لار ده.
 د وطن په قدر، مسافر بڼه پوهیږی.
 دولت له اتفاقه پیدا کیږی.
 دولت د لاس خیره ده.
 دولت دې د ځان دی، عزت دې په جهان دی.
 دولې میو د لاس ته نه راځی.
 د ورمه لویږه، چې ما نه گورې.
 دونه توپ وهه، چې د پښو و نه لویږې.
 د ونې سل کاله عمر، د مرغی پرې یو د شپه.
 دود به سرد جوړ شی، که دریم یې ترمنځ نه وی.
 دود پک، هغه هم سرد ورک.
 دود وروڼه، هغه هم سرد تربرونه.
 دود وروڼه، دریم حساب.
 دود که لامچان شی، د یوې بلا تمام شی.
 دود گوتې مې توری کړې، په تا خواری مې پورې کړې.
 دود لڅ، په نه سرد پتیری.
 دود لڅ په حمام کښې بڼه سرد ایسی.
 دود مرغان، یو د یې ځاله، خبر نه دی یو د بل له حاله.
 دود وری چن یو د وټ کښې بد سرد وری.

- دوه غوايي چې بنکر په بنکر شي، زيان د بوتو کانو دی.
- دوه هندوانې په يوه لاس کښې نه نيولې کيږي.
- د هر چا سره خپل سيوري مل دی.
- د هر چا بڼه، دخپل ځان ده.
- د هر چا په سر کښې يوه پيال بنگ دی.
- د هر سر د پاسه، سردی.
- د هر سړی آب، په خپل لاس کښې دی.
- د هر شي خوند په مالگه بڼه کيږي، د مالگې خوند به په څه بڼه شي.
- د هر شي جامه څير پيږي، د بڼه خوی جامه ته څير پيږي، نه زړ پيږي.
- د هغو تازيانو خولې توري دي، چې بنکار کوي.
- د هغه زغله چې يو وار هوکی، بيا نه.
- د هغه مه بير پيږد، چې له خدايه بير پيږي.
- د هغه و بير پيږد، چې د خدايه نه بير پيږي.
- د هوښيارانو ويل، د کاني شکل دی.
- د هوښيار بلا دې ورکه وي.
- د هوا مرغی شل د پيسې
- د هيچا څراغ تر سهاره نه لگيږي.
- د هيلې مخ تور دی.
- د هيلې بچي ته لامبو مه زده کوه.
- د يار تر څي خبرې، خورې لگيږي.
- د يار سره ياری کړه، په عيبوي غرض مه کړه.

- د یتیم او یتیمکی په خپله مور پاکیزی.
 دیوال نم زړه وی، انسان غم.
 دیوالونه هم غوړونه لری.
 دیوی ونې لرگی، خه لوی خه کمکی.
 دیو ستوری نه، دوی پچې بنې دی.
 دیوزر تلاونه، یو بخت بنه دی.
 دیوه زیان، د بل تکیه.
 دیوه سپاهی به خه دوره وی.
 دیوه لاسه تک نه خیزی.
 دیوه مری د سلو بادار.
 دیوی ورځې حاکم، د شلو کالو کور خرابوی.
 دیوی سپرې د پاره، پوستین اور ته مه اچود.

(۵)

- * دال چې گرزوی، خان به ساتی.
 داندوغ به یا وپنې خوری، یا سپینی.
 دبره چې پر ځای پرته وی، درنه وی.
 دبره د یتیم په سر لویزی.
 دبره یوه نیک مرغه، یوه بد مرغه.
 دبرې اروی، لرم ترې لاندې غواړی.
 دکه کاسه خامخا چرپیزی.

دېمان څلور کسه په خټه پسې تلل، مگر د بې کسی چينغې يې وهلې.
د م چې ډول وهی، زور يې لری.

د م خومور شو، چې پاتې يې کور شو.

د مه گډيدلی نه شوه، ويل يې ځمکه کړه ده.

د وډی به خپله خوری، سترگې به دنورو پرې سرې وی.

د وډی پردی ښوروا ته مه وړه کوه.

د وډی خپله خوره، عقل له بله زده کوه.

د وډی د ناوای غی، زړه د بتیاری چوی.

د وډی د لوبنې له مخې خور له کیری.

د وډی زما خوری (۱) توتود سلاخانې کوی.

د وډی که د بل ده، نس خورې خپل دی.

ډول په بیه، کبر وړیا.

ډول په تیر اغریزی، ما مندی کور گډیری.

ډول سوری گوته پکنې.

ډول يې د لیونی په لاس کنبې ورکړ.

ډولونه مې تر خولې تیر دی، دایې د مېکی دی.

ډیر کار، ډیره گټه.

ډیر مه وایه، چې لږ خیري.

ډیر ویل د قرآن بڼه ده.

ډیره گټه، د مایې سر خوری.

ډیر يې نه موندل، لږه يې نه خورل.

(د)

* راتگ په اراده، بیرته تگ په اجازه.
 راست اوسه، پر لویه لار ناست اوسه.
 راستی زوال نه لری.
 راکه زما چوتی، بیزار دیم د گتې.
 رښتیا ویل ترخه دی.
 رښتیا وایه، په کوچنی یې وایه.
 رښتیا که نه وایم، الله مې نیسی، که یې ووایم، عبدالله مې نیسی.
 رښتیا یا زورور وایی، یا لیونی.
 راغلی پکښې کښیوتې، دندو پښکې پریوتې.
 رغستلی (۱)، له منځه وتلی.
 رمه که له شپانه خوشې ده، له خښتن نه خو نه ده خوشې.
 رنځوره آن دې تمام شو، چې لقمان پر تانا دان شو.
 رنځونه د گرمی، علاج یې د سردی.
 رنگ دې د غله، ناستې دې پرڅه.
 رنگ مې گوره، حال مې پوښته.
 رنگ یې د گل، خوند یې د پیاز.
 رنگ یې د ملا، عمل یې د بلا.

(۱) - ځینې پښتانه یې ورغستلی یې بولی.

رنگ یې مه گوره، خوند یې گوره.
 رنگ یې د گلیگی، ولاړد گول پر خای. (۱)
 روپی، روپی پیدا کوی.
 روپی که کوچنی ده، کارونه غت کوی.
 روتنه د کاله خوښیری، نه د میلمانه.
 ورخ که یوه ده، وختونه یې ډیر دی.
 رود له ویالو خوږیری.
 روزی چا په منده نه ده نیولې.
 روغ صورت نیمه پاچاهی ده.
 روغ صورت نه پتیری.

(د)

* ړانده ته شپه او ورخ یو شان ده.
 ړانده ته دخولې لار معلومه ده.
 ړانده ته مه گډیرد، کانه ته ډول مه وهه.
 ړوند په خپلو سترگو بینا دی.
 ړوند په خپل کور بڼه پوهیری.
 ړوند په گوډ پورې خاندی.
 ړوند په موری هر د ورخ نه لوییری.

(۱) - یعنی رنگ د (خوسی) مگرد لوی غوایی پر خای کول (د سرو غنمو پر راشه).

ږوند خو ږوند يم، سترگو ته مې ولې ډکې راوړې.
 ږوند خراغ څه کې.
 ږوند له خدایه څه غواړي، دوی سترگې.
 ږوند یو وارې، امسا ورکوي.
 ږومبي د وروستی پل دی.

(ډ)

* زاړه ته يې ويل: مه خیر پرده، ده ويل: مه غبر پرده.
 زاړه ته يې ويل مه خیر پرده، ده ويل مه غبر پرده.
 زامن خواره دي، غشی يې کاره دي.
 زر پر غره لار جوړوي.
 زر تر سپر کال، پر کال قدر من وي.
 زر چې وي، زاری د څه ده.
 زر چې پاک وي، له اوږه يې څه باک وي.
 زر زر گرتولوی، خبرې درويز گرتولوی.
 زر گر غولولی، په شلم کال پوهیږي.
 زر که سږ خواره دي، کال ته هم خواره دي.
 زر غونه به لنگیږي، احمد شاه به ځنې زیږي.
 زر بنده چې میر شي، چې میر شوي بیا زر ډیر دي.
 زره بودی پر خرده سپرده، چار تاروهی.

زړه بودی، او دو کاته څنې.

زړه په خوله بدیری.

زړه چې مین شی بنایست نه غواړی، خوب چې ورشی بالنبت نه غواړی.

زړه د مینې کور دی.

زړه زړه ته لار لری.

زړه شوم، پاکیزه شوم.

زړور یو وخت مری، او بې زړه تل.

زړه هینداره ده.

زړه یې بڼه که، کار پرې وکه.

زړې خبرې، نوی تویرې.

زلفې سنبل، نس مې پر بل.

زلفې د خیاله زنگیدې، باد پرې بدنام شو.

زما بڼه شی، ستا گنده شی.

زما هله هله ازلی برخه مې کړه تر چاپره.

زما پور دې پر کار گه وی، د کار گه مرگی دې نه وی.

زما دې خواست ورک شی، ستا دې داد.

زما زویه، تر ما لویه.

زما غوړی ستا پر کورتو لویږی، ...

زما یوې روپې، زه دې خال کړم که اوږی.

زما نه منی، د خره منی.

زور چې قدم کیږدی، عقل هلته ریردی.

زور چې زورور شی، عقل مرور شی.

زور چې راشی، د حساب ملا ماتوی.
 زور چې له بخته جلاوی، په بدو مبتلا وی.
 زور چې پرې ورشی، عقل لرو برشی.
 زور چې زور ورشی، پتی له تخمه سره خپل شی.
 زور ته پوله نشته.
 زور خوزور، چل هم د زوره کم نه دی.
 زورور دې ترپام کمزوری مه شه.
 زورور غویی، د غولی منځ نیسی.
 زور یې د ملخ تراپی پر مخ.
 زور پیوندو، بریند به نه شی.
 زور غل په خپل اولس کښې غلانه کوی.
 زور غویی کونجاړه په خوب کښې وینی.
 زور که بارنشی وړای، لار وړای شی.
 زوم نه باله شی، نه شارده شی.
 زوم یې د خوسر له نغری اخلی.
 زوی چې و نه ژاړی، مور تی نه ورکوی.
 زوی ته اړ گوره، لور ته لور گوره.
 زوی ته دمور په سترگه گوره.
 زوی مې را ملا کړه، کډې مې ولاړې.
 زویی په بڼه دې غواړم، د خان د بڼې دپاره.
 زوی یې غوښت، خیر یې نه غوښت.

- زهر خه خروار خورلی، خه مثقال.
 زداو ته له یوه اسله، زدنوولې شوم کم اسله.
 زد او ته راضی، خه به وکاندی قاضی.
 زد به خه کوم راتور، چې غومبر وهی په زور.
 زه پرتا، او ته خطا.
 زه پور غوارم، ته نور غواړی.
 زد پوهیرم او خپله بنی.
 زه په تمه، ته بی غمه.
 زه تر تا جار، ته پر ما.
 زد چې ستا سپیری خولې ته گورم، رنگ دی د یتیم را معلومیږی.
 زه خان خورم تاله، ته خاکینې ماله.
 زه د ابی مزدوره، ابی د کلی مزدوره.
 زه دې باغ نه وینم، ته وایې تارو درغی.
 زه یې په پیری شک لرم، ته ورته مریدان نیسی.
 زه دې پر مری ژاړم، ته مې په خوله پورې خاندې.
 زه دې پوزه غوڅوم، ته پیروان غواړی.
 زه دې حق نه گنم، ته وایې چې درانه یې وتله.
 زه دې نه کرم، ته شین کیږی.
 زه دې وړانه منم، ته سپرلو راته ویی.
 زه چې ستا بر منگ وم، ونه دلونگ وم.
 زد زره ورورم، دی سیخ راوړی.

زه ستا دارو، ته زما دارو.

زه ساده، ته حرام زاده.

زه گورم تا ته، ته گوري ماته، کار شو تر منخ پاته.

زه وایم اوږد نشته، ته وایي پتیری پخې کرد.

ره یم ستاد غاړې، ته له ما خخه سپیرکی غواړې.

(ژ)

* ژاولې چخونیا شوې، نه د تا شوې، نه د ما شوې.

ژرنده او جومات نه پیژني.

ژبه لنده لښته ده.

ژر مه گډیرد، چې سپک نه شی.

ژرنده په چل گزی.

ژرنده چې بار نه لری، په خه به گزی.

ژرنده گړی خدای خوار کړی، ختیه پرته او مزد خورلی.

ژرنده که د پلار ده، هم په وار ده.

ژرنده که هر خومره گړندی شی، لاند غنم نه اوږد کوی.

ژرنده وگزی، چې اوږد وکړی.

ژرنده ماته شوه، تکتکی یې لاښوری.

ژرا هم د زره زور غواړی.

ژمی کله وی، چې باد باران وی.

ژمی دې تود مه شه، دوبي دې سور.

ژمی د خوار او غریب زیان دی.

ژوند دې ورک شه له مرگه بتر.

ژوند یې گران، مرگ یې گران.

(د)

* برغ د ملا، امین د کلی.

زیردزما، واک یې د ملا.

(س)

* سایې سم سمکې.

سپر هغه گرزوی، چې تورو ته اوږد سموی.

سپما سپما، نه له ادې نه له ابا.

سپمولی، سپو خورلی.

سپنسی، په نری خای شکیری.

سپورد پیاده له حاله خه خبر دی.

سپور خور، خاورې خور.

سپی په هډو کی نه خوریری.

سپی چې خومرد غاپی، هومرد نه تراپی.

- سپی چې ایسارشی، یا... یا غاپی.
- سپی چې گرزوی، په هډوکی یې وله.
- سپی چې غاپی، خه وینی.
- سپی خپل بادار بڼه پیژنی.
- سپی د پیل په سیورې کښې ته، ویل یې دا سیورې زما دی.
- سپی دې هغه وخوره، چې پیژنی دې.
- سپی ډیر د خان د پارده غاپی، لږد کور د پارده.
- سپی غاپی، کاروان تیریری.
- سپی کور په کور اخته وی، خوار فقیر ته یې یو دوی.
- سپی که هر خومرد بدشی، بیا هم د چښتن کور ساتی.
- سپی هډوکی خوری، خان ته یې نه انگیری؟
- سپی یې وهه، چې خاوند یې وویری.
- سپی چې د کورده په زغاسته تیریری.
- سپین تکی دهرچا خوښ دی، مگر د پیشوورپسې کښې لویری.
- سپین غر بې واورې نه وی.
- سپین ویل یا لیونی کوی یا زورور.
- سپین والی د زرده بڼه دی، نه د ویننتو.
- سپین ویننته د مرگ استازی دی.
- سپینه وروول کا، توره ویرول کا.
- سپینه وایه چغه شه، د چاد مخه.
- سپین پگری سر یو ته، بنخو په سر کړې دی.

ستاڅه کمی دی، چې په لاس دې سور غمی دی.
 ستا دابه خورو، زما دابه ساتو.
 ستایې واین، زما یې غاړد.
 سترگې پتوډ، شمکی (۱) تیروډ.
 سترگې په بنونه درپری.
 سترگې دسترگو شرمیری.
 سترگه رنده بنه دد، نه لار کورد.
 سترو وگتیل، هوساوو، وختیل.
 سخ دهغه چا، چې غم یې پر بل چا.
 سخت ساعت، یو ساعت.
 سخوندرد موری په زور غورځی.
 سریرد بنوی، دننه گریښی.
 سر په خپلو وینستانو نه درنیری.
 سرتړلی، من خورلی.
 سر چې دشال وروی، له کشمیرد ورته راځی.
 سر چې بې جنجاله شی، کپوشی.
 سرڅه په یوډ لوته سپیرد، څه په لسو.
 سر خریلی بنه دی، نه میره شری.
 سردمیری، جنگ دمینده غوایی.
 سردې اسمان ته رسیری او عقل دې تر پښو لاندې دی.

سر مې گاته، غور مې بايلود.
 سر مې لور دی، چې بابا مې په لښکر دی.
 سرې کسه، جامه پرې نيسه.
 سرې غرونه دی، بنڅې يې ارمونه.
 سرې يونور، جامه يې بل نور.
 سک چې توره وباسی، بې واره نه وی، غنم چې وری وباسی، بې باره
 نه وی.

سلام يې نه اچاوه چې وایي چاوه پر ..... وخت.
 سل جادوگر، یو غیبت گر نه دی سره برابر.
 سل خویونه نور کړی، یو به د مور مور کړی.
 سل دې تنورونه دی، یو موتی دې اوږه نشته.
 سل ددې موره وای، پر مور دی وای.
 سل دې ومرد، یو دی مه بمره.
 سل د زرگر، یو د گگر (آهنگر).
 سل د پور یوه ایکی دکور برابر نه دی.
 سل روپی پور که، زوی په بازار لوی که.
 سل روپی پور که، دختر شپه په کور که.
 سل کاله د ونې، یوه شپه د مرغی.
 سل کاله بندی وای، خوسا يې د ژوندي وای.
 سل کسه هندوان وو، بدرگه يې لا نوره غوښته.
 سل مری پر دې کوی، یو مری نخري کوی.

سل منې خورده، يوه به دې زهر شي.
 سل يې گوري، يو يې غواړي.
 سل يې مړه کړه، لايې بدې نه بولي.
 سلواغه هره ورځ په څا کښې نه لويږي.
 سود په لاس، پيسې تر کاله.
 سور دې سوريډلي، تراوو گنو وتلي.
 سور سپي، د سور لنډي ورور دي.
 سوي چې بارسې، بار يې څه وي.
 سوي چې خروړي شي، څوک به و خوري.
 سوي د خاوندوي، سپي هسې منډې وهي.
 سيالي مې د خانانوسره کړه، کور مې وړان شو.
 سيال مې يې، مخې مې نه يې.
 سير خورم، مثقال گتم، بي بي اوسم، که درځم..
 سيلاب لوی کاني رغړوي، کمکي پر خپل ځای پريږدي.
 سينه دې درياب که، خوله دې بيري.
 سين په وښو نه بنديږي.

*****

(ش)

- شپه به وی، یاران به نه وی.
 شپه که تیاره ده، منې په شمار دی.
 شپه یوه ده، غله یې ډیر دی.
 شپې ورځې لکه دارهټ منگوتی کله غم راوړی کله ښادی.
 شپنی د لیوه کار نه دی.
 شرچې غواړې، پرې پینښ به شی.
 شرع زړه منی، که خوله.
 شرع ښه ده، د ښو میرو په ښه ده.
 شرع ظاهر گوری.
 شرم په سترگو کښې دی.
 شرم د ایمان پوښ دی.
 شرم د بدې چارې، ښه دی.
 شرم دهغووساتی، چې په شرم پوهیږی.
 شرم مې کوت، بیخ مې خوت.
 شرمښ څه غواړی؟ باد وباران.
 شرمښ هغه میره وړی، چې له رمې څخه جلا وی.
 شرمښکی د مار سره غزیده، پر منځ وشلیده.
 شری سړی، په مکه کښې آرام نه لری.
 شکون که حلال دی، رنگ یې د مردار دی.

شلومبې او بنوروا د بې خونده سړې لږ پېرې.
 شلومبې وړه، مستې راوړه.
 شنې په غلا نه چيچل کيږي.
 شنې که آسانه وای، سپرو به پلوتنه نه ورکولای.
 شوده راوړه شلومبې وړه، کور دې خپل دی.
 شولې په یوه ټک نه سپنپېرې.
 شولې مې دې شولې وې، خود سیال سره مې دې سمې وې.
 شیخ پریده، خوله پته بهتره ده.
 شیطان ته یې ویل خاورې خورې، ویل یې چې غوړی رسره وې.

(بن)

بنادی درباندي غم دی، چې په تاپسې لږم دی.
 بنادی دیاری، غم دورارې.
 بنار په نرمه ژبه خور کيږي، نه په کلک کوتک.
 بنایسته په سلو کنبې یووی.
 بنایسته گل ته دهر چا تلوسه وې.
 بنایسته مخ د خوړو زرو مرهم دی.
 بنځه په کور بنه ایسی، ژرنده په شور.
 بنځه چې زړه شی، خوله یې پسته شی.
 بنځه د تن جامه ده.

بنڄه د ميره په خوبنه ده، نه د کلي.
 بنڄه د بنامار جنگ ته تياره ده.
 بنڄه کړه پښتې ده، ماته به يې کي، سمه به يې نه کي. (۱)
 بنڄه که هر څومره بڼه ده، د سړي ځای نه شي نيوله.
 بنڄه يا په کور، يا پر گور.
 بنڄه مې دې نجل وي او زامن مې دې سل وي.
 بنکار تازی وکر، خوشالي کوته (۲) کوي.
 بنويې جامې، شوې درنې.
 بڼه انگور چغال هم خوري.
 بڼه، اوبه هم نه وري.
 بڼه ياران پر ناوه معلوميري.
 بڼه به دې د بڼو کرم، بدمې چې دهور زوی شي څه به يې سود کرم.
 بڼه به دې لور کړي، بدمه دې څور کړي.
 بڼه په بدو هم معلوميري.
 بڼه په بڼه سړي کړه، يا به يې در کړي يا به دې ياد په بڼه نامه کړي.
 بڼه پردې دنيا وي.
 بڼه پر دنيا کينه، پر عقبې توبنه ده.
 بڼه پر چانه ور کيري.
 بڼه پر بدو، دميرو کار دي.

(۱) - مطلب ترې ناپوهه بنڄه ده.

(۲) - کوته پسې چې د بنکار او منډې نه وي.

بڻه په بڻه دي، بد په بد.

بڻه جالوان د طوفان په ورځ معلوميزي.

بڻه چې څوک پيژني، بد په ولې کوي.

بڻه چې ياد کړي، نويې برباد کړي.

بڻه حال به دې سودمن کي، بد حال به دې هم پک، هم پمن کي.

بڻه، خپل ځان ته بڻه راولي.

بڻه خدای بڻه بللي دي.

بڻه خدایه زوروره! مور مه کړه د مور مزدوره.

بڻه خوی به دې سلطان کړي، بد خوی به دې حيوان کړي.

بڻه خوی، د سړي کانه ده.

بڻه دوست په بد ځای کښې معلوميزي.

بڻه دې د نورو، بد دې زما.

بڻه د خپل وی، چې تل ترتل وی.

بڻه دې هم د ميره، بد دي هم د ميره.

بڻه د هغه چا سره خوند کوي، چې پرې پوهيزي.

بڻه، زوال نه لري.

بڻه ژبه، د خزاني کونجی ده.

بڻه، بڻه دي، بد بد.

بڻه عمل، دلاري مل.

بڻه کړي خورې بڻه کړي چې زما له کورې يې کارې، بيا يې بيرته

راته پاخه کړي.

بنه کوه، بد مه کوه.
 بنه کوه، له پاچا مه بيريره.
 بنه کوه چې بد نه وينې.
 بنه ميرده، له مور نه زياته وي.
 بنه مې غواره، بنه به دې غوارم.
 بنه وکه، په تاخچه کښې يې کښيرده، يوه ورځ په دې پکار شي.

(ص)

صبر که تريخ دی، ميوه يې خوره ده.
 صبر دزنه برخه لری.
 صبر د ميرو لوی هنر دی.
 صفره ووته، بلا ووته.
 صورت يې غټ، په کار کښې لټ.

(ط)

طبيب هغه دی، چې رنځ پرې تير وي.
 طبيب که طبيب شي، خپل سر به دوا کوي.

(۴)

عاشق سر نه لری، غم د لښکر نه لری.
 عاشق تل لوغرن وی.
 عاصی پوهیږی او دوزخ یې پوهیږی.
 عاقلان بدی ورکوی، بې عقلان په بدو ځان اخته کوی.
 عاقل به ځان ناپوه بولی، بې عقل ځان پوه بولی.
 عاقل پر مخ ځی، تر شا گوری.
 عزیز د خدای نوم دی. (۱)
 عشق او مشک نه پتیبږی.
 عشق یې چې پتې که، ځان یې ستې که.
 عقل په سر دی، نه په کال.
 عقل په پیسو نه اخیستل کیږی.
 عقل چې یې کم وی، پر کوربه یې تل غم وی.
 عقل د عزت ورور دی، که عقل لری عزت یې پور دی.
 عقل عقلمندی غواړی، هنر هنرمندی غواړی.
 عقل که نه لری څه نه لری، عقل که لری، هر څه لری.
 عقل که څوک مومی، دولت کور لره وروومی.

(۱) - دامتل د عزیز ولی ارقام ولی دستاینې په ځای کښې استعمالیږی.

مطلب دادی، چې قومی عزیز ډیر بنه ده، ځکه چې عزیز د خدای نوم دی.

(غ)

غاترې ته يې ويل: پلار دې څوک دی؟ ويل: آس غوندي ماما لرم.
غته گوله کومې خیرې.

غټې سترگې ځان وینې، وړې سترگې جهان.
غربه در په شا کرم، توان به دې پیدا کرم.

غر په غره نه ورځی، سړی په سړی ورځی.
غر که لوی دی، په سړي لار ده.

غر په پر پتوی.

غر ولاړ، غشی يې يووړ.

غریب هندو دی، چې ایمان نه لری. (۱)

غریب سړی او برگ سپی.

غریب ته یوه گیده مستی پسرلی دی.

غری زمریان ماتوی، غوښې گیدو خوری.

غر که شار بی په دربی، کوچ يې خوری توره پشی.

غر که هر څو چې شاربل کیری، کوچ کوی.

غری، د غوریوشی.

غلا کړه، بلا دې پر ما کړه.

غلا مه کوه، له هیچا مه بیر پره.

(۱) - په داسې حال کې چې یو سړی ځان ته غریب وایي یا بل څوک ورته غریب

ووایي، نو دی وایي چې غریب خو هندو دی، چې ایمان نه لری.

غل اوسه، په انصاف اوسه.

غلبیل ولاړ شو، کوزی ته یې ویل په تا کښې دوه سوری دی.

غل په غلا نه شرمیږی، ته یې په نیولو شرمیږی.

غل په غوجل کښې پتیری.

غل تر کوره پورې مه شړه.

غل چې غلا ته ځی، قسم په شاگرز وی.

غله څه غواړی، د ځان مله غواړی.

غل غل پیژنی.

غل که نه تنبتي، مل دې وتنبتي.

غل که هوبنیار دی، قافله والا بیدار دی.

غل له خپل سیوری څخه ویریږی.

غل له خپل ترپ نه هم ویریږی.

غل له څوکی داره نه ډاریږی.

غل هم وایی خدایه، مل هم وایی خدایه.

غل یو، لارې یې ډبرې.

غلو سل کورونه وړان کړل، خپل یې ودان نه کړ.

غلو به قافلې وهلې، نونه چې کوتې یې وهلې.

غله دری وهی، بدبختی پلې وهی.

غله کورونه وهی، بدبخت زورونه وهی.

غلیم چې ژوبل وی، دوستان به ډیر وی.

غلیم که دې د سروی، تر خپل منافق بهتروی.

غم بد دی غمجن بد دی، دوست غوارم د بنمن بد دی.
 غم دی د لالی په سرمسته دی تازه گزوی.
 غم له غمه نه شرمیری، پرون ابی مرده وه، نن توره چرگه.
 غم یې لاپاخه نه دی، ژرنده کنبې یې اوس وار نیسی.
 غوا که توره ده، پی یې سپینی دی.
 غوایی حلال نه دی، بنانک په سر گزوی.
 غوایی چې سره بنکر په بنکر شی، زیار د بوتواو کانودی.
 غوته چې په لاس خلاسیری، په غابنویې مه خلاسوه.
 غور پر غورو تویری.
 غوری په گوتی، اوږه په موتی.
 غوری د زیرې غوا، کوچ د سپینی غوا.
 غوری چې ډیر شی، شوک خان نه پرې غوروی.
 غوری لا غور.
 غوری یې گاته، سر یې بایلود.
 غوینتو پلمه غوینته د بنی خوله وخته.
 غوینې چې پر قصاب ارزانه شی، پر جهان ارزانه شی.
 غوینې خانانو وخورلې، پر هلوکو یې سپی جنگ کوی.
 غوینه که وسوخی هم له پیتونه بڼه ده.
 غوینې دهرچا خوینې دی، مگر پیشی ایمان پرې راوړی دی.
 غوینه د دهرچا خوینه ده، خو د پیشو ورپسې کسی لویری.
 غوینې دې هغه خوری، چې توری وهی.

غول خوری، مینوکه خندی.
 غوندي گلیگی تشوی، جوالونه کوچنی تشوی.
 غویی دی چې په ونلری لوی شو، غابنونه یې مه گوره.
 غویی چې زور شی، په خوب کښې کونجاړه وینی.
 غویی دبزرگ ملاتړ دی.
 غیرانونه چې پر خره باندي شی، نوم یې غیرت خان شی.

(ف)

فقیرانو ته کوڅې مه بنیه.
 فقیر ته یوور پورې، سل ورونه پرانستی.
 فقیره کور دې چیری دی، ویل: هر چیرې.
 فقیری بې مکره نه کیږی.
 فقیر خوفقیریم، کچکول مې مین دی.
 فیل په مالگه څه پوهیږی.
 فیل چې هر شی هم په نس کښې یو زنگون اویه ولاړې وی.
 فیل چې ژوندي وی، یو لک چې هر شی دوه لکه. (۱)

(۱) - د فیل غابنونه ډیر قیمت لری، نو ځکه یې پس له مرگه قیمت زیاتیری.

(ق)

قابليت د لمر سترگه ده.
 قاضی ملامتولم، زه نه ملامتیدم.
 قام له قامه نه بیلیری.
 قدیمی یار، زین کړی اس دی.
 قربان له خپله کوره، چې خبرې شی په زوره.
 قصابان چې ډیر شی، غوا مردار پیری.
 قصاب قصابی کوله، یتیم شپه ورته تیره کړه.
 قلم یې چې جاری شی، مور پلار یې راضی شی.
 قنډاو کورت، په یوه نرخ دی.
 قول یې چې خطاوی، په قرآن به یې څه ویساوی.
 قیاس انا کاوه، چې ملایې غوته ماته شوه.
 قیاس بابا کاوه، هر کنډی یې ماته شوه.

(ک)

کاراسان دی، پیل یې گران دی.
 کادانه خوسیان خلاسوی، کندوان کوچینیان.
 کار نه ده سسته پسته، خوراک ته ده تندرسته.
 کار د بابا، خوراک دلالا.
 کار زده کړی بڼه دی، دښمن وژنی.

تار کوه خدای یادوه.
 تارگه ویل زما سپین ککیه زیوه زیزگی ویل زما پستکیه زویه.
 کارگه مرداره خوری منبوکه خندی.
 کارگه غوندهی هونسیار دی.
 کارگه دزرکې تگ زده کاوه، خپل یې هیر شو.
 کارگه په پسرلی خه خبر دی.
 کارگه ته کنډر هم باغ دی.
 کارگه له اصله توردی، سپین به نه شی.
 کاروان په باج نه ورکیری.
 کاروان تیریری، سپی غپییری.
 کاروان بندیری، دخلکو خولې نه تړل کیری.
 کارونه ازلی دی، نه په زور نه په زاری دی.
 کارمې د بل خوښ، خوراک مې دخپل.
 کارمې له لاسه واخله، کب مې له خولې.
 کارگر کور مړوی، لت مور ژړوی.
 کاره بارونه، خدای سموی.
 کاسه په کاسه ده، کرده په کرده ده.
 کاسه چې په کاسه شی، دخدای وجه به خه شی.
 کال به داوی، شپې به نورې.
 کال دکاختی دی، شامت دبودی دی.
 کال دې په لکړه تیر کړ، که په ککړه. (۱)
 کالی چې اوبو یوورده، خوبارې ما ورپسې خوشې کړ.
 کام پسې، ناکام دی.

(۱) - له لکړې نه مطلب گدایی اوله ککړې نه ختی او مزدوری ده.

کام کام ته ځي، اوبه خپل مقام ته ځي.
 کام کام لره ځي، وريجي لغمان لره ځي.
 کامه يې لوټ کړه، بيراگان اوس خبريزي. (۱)
 کاني به پوست نه شي، د بنمن به دوست نه شي.
 کاني د يتيم په سر لويږي.
 کبر... کاوه، خوار يې پښتون کړ.
 کبرجن د خدای د بنمن دی.
 کتابونه دريابونه دی.
 کت دې سترې کړ، چې پاتې منا (۲) شوه.
 کتوه چې په سر رانه شي، نه تويږي.
 کتوري که مات نه شو، ازانگه يې ولاړه.
 کتوي کولال جوړوي، نيت يې مريې بدوي.
 کنچنی ته ويل چې يار دې مر شو، دی ويل: د کومې کوڅې؟
 کراسته داسې ځای خرڅوه، چې پرې کښينې.
 کربونې، سره بولي.
 کرميه غم نه و غم دې راوور.
 کري اوربشي، غواړې غنم.
 کړې وړې چاره، يو آس غواړي درې ناله.
 کړدی په خپلو مراندو ولاړده.
 کړې چارې په خدای سميرې.

(۱) - دا متل په ننگرهار کښې ويل کيږي.

(۲) - په ونه کښې اوچت څپر ته وايي.

کشتی په نیت چلیبری.
 کلا ترلې، بلا ترلې.
 کلپې روپې، په زرگر نه چلیبری.
 کله دریاب، کله کریاب.
 کله وار د ابا، کله وار د ادې.
 کلی دې ودان وی، لیوان دې پرې روان وی.
 کلی په مشر، ممبر په ملا بنه بنکاری.
 کلی کوربه اور اوخیست، پیغلو ناوو به غبر نه کړ.
 کمال زده که، په تاخچه کنبې یې کنبیرده.
 کم اصل چې بسیا شی، عقل یې خطاشی.
 کم بخت سپری به د پردی خیرات سرخان وی.
 کمبختې بنخې په کال کنبې دوه واره لنگیری.
 کمیس مې روغ کړ په بخی، خیال مې خپل گوتې پردی.
 کنز (۱) خوهر شه وایی، که یې شوک و منی.
 کوتک وهه دورور دپاره، خبرې کوه د خدای دپاره.
 کوترې دی، یوله بل بهترې دی.
 کوپ کوپ دلته لرې، هگی هلته اچوې.
 کوپه وسوه، دیوالونه یې پاخه شول.
 کورپ او غوری وای، ناست ورته مړنی وای.
 کورت دې وی غوری دې وی، په منت او په سوتی دې وی.

کور دهغو گران وی، چې گنلی یې په ایمان وی.

کور د هاما دی، لاس منډه گوري را باسه.

کور کښې دې جواړی نشته، له دماغه دې د پلو بوی ځی.

کور دې لرې، کوڅه دې نژدې.

کور چې سرد کور شی، دکلی مخې شی، کلی چې سرد کلی شی
د ولس مخې شی.

کور مې در جار کړی، ترورده دباندې.

کور مې دې تالاشی، بول مې دې بالاشی.

کور ودان، دورور ودان.

کوزده له کورده وکړه، واده له پورده وکړه.

کور بار تر مزله نه رسیری.

کور لرگی په بار کښې نه تړل کیری.

کولاله، وکړه خپله سیاله.

کونیده هم ژاری، ړنیده هم ژاری، برنی راوړی په ناوړین ژاری.

کونیده د لیورده په تمه، دمیرد ووته.

کونیده چې سترگی توري کړی، میرد به وکړی.

کونیده چې دمیرد په تمه شوه، له وړو تیولولو ووته.

کور دود وارد خاندی.

کور شی چې نه پایی، زرد تړل پرې نه بنایي.

که آغا مری که بی بی، زما دې وي پخه پوډی.

که باران وي که بزی، مېلمه غواړي بڼه مری.

که باغ خراپوې، آلو پکښې ږده.
 که باخور نه خورې، بد پرې مه وایه.
 که پيې څښتنه ډېرېدای، دغرو غر څه به ډیر وای.
 که پورته گورم پان دی، که ښکته گورم پرانگ دی.
 که پرتا واورې، پر ما به وڅاڅي.
 که په خپل وطن کښې خان پيې، پر بل وطن اریان پيې.
 که په ژړا ژوندي کېدای، مړي به ژوندي شوی وای.
 که په سبا نارې دې ښاد شوم، غرمې ته به دې هم پاتې شم.
 که پیل په پیسه شي، چې پیه نه وي څه پيې کوم.
 که پيو ته دې زړه کېږي، غوا واخله.
 که تاویل ته پيې، ماویل ته پيې، هم به زده یم هم به ته پيې!
 که تل لوونه وي ځوانان به نه وي، که تل غوښلو نه وي
 غوایان به نه وي.
 که توره دې لنډه ده، قدم ورواخله.
 که ته کېږي سمې چارې، تا به څوک باسي دلارې.
 که ته غر پيې، زده غونډی، که ته مار پيې، زده لنډی.
 که ته مړې، هم ما خوبه وړې.
 که ته کتوی پيې، زده دې برغولی.
 که ته نازو شي، نو میر خان به څوک زېږوي. (۱)
 که ته تگ پيې، زده تگ مار.

(۱) - اشاره و حاجي میرویس نیکه ته شوې وده.

که توله دنيا اوبه ونيسي، د اېلي تر پرکي پورې وي.
 که جنگ نه کوي، لکي خو دينگه ونيسه.
 که خوک نه شرميري، خوک به يې وشرموي.
 که خه وايي، خه به واورې.
 که خان په عذابوي، له بي عقل سره اشنايي کوي.
 که خان وژني زرد که خورده، که زرد که وژني اوبه پسې چيښه. (۱)
 که خغلي له جنجاله، نو تا ک مه ږدې دېواله.
 که خاني غواړي، دير ته لار شه. (۲)
 که خاورې اخلي، نو له لوي ډېران يې اخله.
 که خرخوري مې زارده دي، هډوکي مې درانه دي.
 که خرد يې نه وړي، په کوتي يې بار کړد.
 که داغوا مرد شي هم به تا وړد شي.
 که دبېديا کاني پاسته واي، گبدرانو په وهم نه واي پرې ايښي.
 که دنيا ډېر د شي، آخر به تېر د شي.
 که د سرکار دکورده تېل درکړد شي، لمن ورته نيسه.
 که دې په بنو ياودل، په بنو به ياد شي.
 که د فصل خواريم، د اصل خوار نه يم.
 که دېگ د سروشي، بېخ يې د مسو دي.
 که د سهار ورک ماښام کورته راشي، ورک نه دي.

(۱) - معموا دي، چې اوبه د زرد کي نفخ لري کوي.

(۲) - بز په پښتونستان کښې يو رياست دي.

که دبنمن گیدر وی، تابه ورنه د زمري نیسه.
 که دومرد بادر وای، نوم به دې فتح خان و.
 که دبنمن دې هر خومره خوارشی، قوی بی بوله.
 که د کاله رنگ بدیری، دمېلمه هم بدیری.
 که روزی په عقل وای، بی عقل به له لوزی مړ و.
 که زده نه وایم، دا گوډه پنبه مې وایی.
 که زور په بازو نلری، زر په ترازو نلری.
 که سارده دی، په ټول بنارده دی.
 که زمري وری پاتې شی، د گبدری پاتې شونی نه خوری.
 که سر غواړی، سرمه پاشه.
 که سړی وزگار وی، د کوچنی خوشحالول گران نه دی.
 که سل کاله ژوندي بی، عاقبت د گور بنده بی.
 که سیند لوی دی، خود سپی ورته ژبه ورورل دی.
 که غاپی نه، شک خواوسه.
 که غر لوی دی، په سر بی لار دده.
 که غواراغله په پی، که نه راغله پردی.
 که کنبهنستی خوله پتیه، په لاس به رانه وری هېخ گتیه.
 که کنبته توکرم بزیر دده، که پورته توکرم بریت دی.
 که کتود خوتیری، خپلی شونلې سوخی.
 که لار شی تر بلخه، درسره ده خپله برخه.
 که لعل هر خومرد خراب شی، له جسونه دی.
 که ما چارده درلودای، سر به مې ولې داسې بیر وای.

که ما و پوینتی، ته به و تینتی.
 که مری خبری کولی، نو ولی به مرو.
 که مبله پی، شوپ خون نه پی.
 که مخکه توله اوریشی شی، دخره پکینی لپه ده.
 که مشر مشرتوب غواری، کشر هم ددنیا دود غواری.
 که مرگ غواری، کندوز ته لار شه. (۱)
 که نه پوهیری، خوان مال اخله.
 که نه مری، آخر به و مری.
 که نری ودانه ده، په مری قیامت دی.
 که والوزی مرغه شی، دنصیبه به تیر نه شی.
 که ورور شوپ درور شوپ، که نه ورخه د خواری خواری اور شه.
 که ورور دی، په مخه دی گور دی.
 که وری یم، سبری لا نه خورم.
 که ورخ د زورور ده، شپه د کمزوری ده.
 که هر خو هونسیار پی، نادان پوینته.
 که هر پی بنخی میرخان زیرو لای، نو میرخان به ولی یاد پدای.
 که هین کری که پین کری، داپتی به شین کری.
 که یار نادان وی، نو کار گران وی.

(((((*****)))

(۱) - دامتل دهغه زمان دی، چې کندوز له شاپرو عمکو او ځنگلونو څخه ډک و.
 اوس کندوز بڼه ودان دی او د مرگ په ځای پکینی ژوند راغلی دی.

(گ)

گامپينه د گل په بوی خه پوهپری.
 گنه بی ستیریا نه کپری.
 گنه په تاوان کپری.
 گنه په سر سینه کپری.
 گنې تر گنو لاندې دی.
 گنې د ارواوو دی.
 گنې دې لالا کوی، مړې دې عبداللہ وهی.
 گرگه بل علاج دې نشته، بی له مرگه.
 گرگه چې زریزی، اور پرې لگپری.
 گرنگ بی خخېده، چې خدای وکره ستایې خه.
 گلاب په بوتی کنبی بنه بنکارپری.
 گل د کدو گل گورد، بو پورته کوه ترې لاندې بل گورد.
 گل له گل سرد بنه بنکارپری.
 گل چې دماخی وی، هم بنه دی.
 گیلگی د مورې، په زور غورخی.
 گنجی که ډاکتر وای، د خپل سر علاج به یې کړې و.
 گور که گران دی، خود سری ناکام دی.
 گورد چې اوښ پر کوم اړخ خملی.

گومل که وچ دی، رود یی بهیری.
 گیدره چی شه پیدا نه کری، خکولی (۱) پتوی.
 گیدره داوینن په سیوری تله، ویل یی دازما دی.
 گیدری ته خپل پوست بلا دي.
 گیدره تر هغې دی بنادی ده، چی خونمر نه دی ختلی.
 گیدری سترگی پتې کری، سپی و نیوله.
 گیلانہ شه بلا شوې، چی دلوی و کم د خدا شوې.
 گیلہ له خپله کپری.
 گیلہ له باره ده، نه له مارد.

((*****))

(ل)

لار په مزله لنډېږي.

لار ميندلې، مامې پرې تللي.

لار ووهه، د خدای لار گوره.

لاس چې مات شي، غاړې ته ځي (لوېږي).

لاس مې تور، مخ مې په تور.

لاس چې تر سخر لاندې شي، په ورويې راکاروه. (۱)

لاس د بری کار دی.

لاس لاس پېژني.

لاس مې توري پيشو ختلي دی. (۲)

لال په اير و کښې نه پتېږي.

لالپورده، په مېرو پورده.

لامبو په زيرده نه ده.

لانده کړي، دربنلی، وچ مې لانده نه کړي. (۳)

لټ د دوبي سيورې غواړي، د ژمي پيتاوي.

(۱) - سخر لوبې تری ته وایي.

(۲) - دامتل دا ډول هم وویل کيږي: « لاس مې تور سپی ختلي دی.

(۳) - ددی متل معنی داده، چې ضرر رارسېدلې هغه به وزغمم، نور راپېښ نه کړي.

لت پي دکور په ووره کښې غواړ که نه وی، نو بیا ژاړی.
لته بنځه، ولور نه لری.

لرگي تراشه، (تورده) سړي غڼې جوړووه.

لرې شي برې شي، په باغوان برابرې شي.

لرې له سترگو، لرې له زرو.

لرې مې واده کې، چې د ابانه کنډولی شا کاسې وبولم.

لرې مه څه چې لېوې دي و نه خوری.

لرې مه څه، نژدې وگورده.

لرم ته پې ویل کوچ، ده لکې پر شا واپروله.

لر خورده، هوسا به اوسې.

لر خورده، تل خورده، ډېر خورده زهر گنډېر خورده.

لر خورده، نوکرونېسه.

لر خوراک، ډېر عبادت.

لر خوراک، دجان کومک.

لر خورده، ډېر گټه.

لر ورکه، ډېر وگټه.

لر ویل، ډېر کار.

لر غږېرېده، ډېر کود.

لر گټه، تل گټه.

لر مې درکړه، نو خوندي پې درکړه.

لغته دهغې غواړده، چې شیدې پې خورې.

- لکه ابا، هغسې يې قبا.
- لکه ادې، هغسې يې پايڅې.
- لکه اوښ لري گورده.
- لکه پر، هغسې وراشه.
- لکه پزه، هغسې نته.
- لکه تنده لښته پر هرده خوايې کزوي.
- لکه جولا، خپلو پښتو ته گوري.
- لکه چرگ اذانونه ډېر کوي، لمونځ يې هېچا نه دي ليدلي.
- لکه چرگ په ناوډ زور شوی.
- لکه ځان، هغسې جهان.
- لکه ځنگل، هغسې چغال.
- لکه د آسمان کټ، چې د شپې پيداشی، دورځې ورک شی.
- لکه د تبي ډوډی، نه مخ لری، نه شا.
- لکه زر، هغسې يې سور.
- لکه ژرنده، هغسې يې ډورده.
- لکه شېخ چلی، په بناخ ناست بناخ وهي (رېبي).
- لکه غر هغسې ځناور.
- لکه غر هغسې کربوری.
- لکه غويي چې سريې واخيست، يا به دېوال ړنگوی يا به جغ ماتوی.
- لکه کوټکی، دمور دمخه زغلی. (۱)

- لکه لنده کراسته، کشپری پری کپری نه.
- لکه لپونی خپل خان ته خاندی.
- لکه لپونی له کورده، په سارا خوښ دی.
- لکه مخ، هغسې خپیره.
- لکه میندې، هغسې یې لونی.
- لکه مرک په کورتو پسې مه زغله.
- لکه ورغومی، هومرد یې کومی.
- لکه لور، هغسې خور.
- لکه بخت، هغسې یې تخت.
- لکی ښه دی که پتی؟ ویل: پتی ښه دی.
- لمر په دوو گوتو نه پتپری.
- لمر خپره وهی، خرکار پتیره.
- لنډ کلونه، اوږد یې پېغورونه.
- لنډه لښته، هرې خواته کزپری.
- لندی د مار سره غزېده، پر منځ دوده خایه شوله.
- لندی یې د اوږد سره برابر اود، د بېخه ووت.
- لوتپه په اوبو کښې ږدی، تپری.
- لوخ له اوبو، نه بپری.
- لوخ په خوب کرباس وینی.
- لوخي د کام ښه نه غوښته، سړی په دریاب کښې وچ شو.
- لور پر لوتپه تیره کوی.

لور چي ښه شي، د مور کوشي يې په پښه شي.
 لور د مورد بېلوي، تنگه بلا دد. (۱)
 لور چي د مور د غېږي کاري، نوم يې تنگه دد.
 لور د لويه کورد غوار د، کوچني ته يې ور کود.
 لور پرېږد، کور يې کښېږد.
 لور زېږول ښه دي، نه خوشي کښېناستل.
 لوري تاته وایم، مېروري غور پرې ونيسه.
 لور وهه د ورور دپار د، ويل کود د خدای دپار د.
 لويه گوله ښه دد، چي دنس پکښې ښه دد.
 لويه گوله ثواب لري، چي دنس هم پکښې خیر دي.
 لوی مې کړي، لويې را مه کړي.
 لويي يو خدای لږ د ښايي.
 لويې پر کور وایي کوچني يې پر صحرا.
 لوی د خدای په هيله، وړوکی د لوی په هيله.
 له آخرت نه، څوک راغلي دي.
 له بازار د زد راغلم، له نرخه ته خبر يې!
 له بازار د ووځه، له نرخه مه ووځه.
 له بدو څخه يا غلي اوسه، يا لري اوسه.
 له بدو سره چي اوسي، که بد نه کړي بد به يوسي.
 له بله به خپل ته وژاري، له خپله به چاته وژاري.

- له بې باکو مې څه باک شی، چې پردی کور بې اټاک شی.
- له بې کاری نه، بېگاری ښه ده.
- له پلالي لاندې، اوبه مه تېرود.
- له پلار نه بې، زوی غټ دی.
- له پردې سړی، گيله نشته.
- له پردې زوی، خپله لور ښه ده.
- له پليتي ښځې، له تړېدلې دېواله، له لېونی سپی څخه ځان ژغورده.
- له تریوره مې زرد کړم دی.
- له تش ټوپکه دوه کسه ډار پری.
- له تنار د بې، موری لویه ده.
- له جاهل سره چې وایی، لکه مېخ چې په تېره بیایی.
- له خزاني سرد مار وی.
- له خولې دې وڅه، په گریوان دې ننوڅه.
- له خیره دې بېزاره، سپی دې در کورې کړه.
- له خیره مې دې تویه، سپی دې در گرزود.
- له خوراک نه یې تمه ښه ده.
- له خونده نه یې شخوند ښه ده.
- له څاڅگونه سیند جوړېږي.
- له سختی مرگ نشته.
- له غم نه یې خلاصیږم نه، له ښادی څخه یې خبریږم نه.
- له کلی ووڅه، له نرخه مه ووڅه.

- له كندو څخه بې، موری لویه ده.
- له كورد په سارا خوښ دی له ویشه په تالا.
- له كورد به درسره سم، نه تر گورد.
- له كوم مېلمه نه چې خلاصېږي هغه ته ډېر ډېر خاند.
- له كورد يو لېونی نه چې ټول.
- له كورد يو لېونی بس دی.
- له كوندې سرد چې هر څومره ښه كوي، دا پخوانی مېر د بادوی.
- له مارد مار بچي زېږي، له گوسنې لټكه.
- له ما پاتې ؤ تاته، له تا پاتې ؤ ماته.
- له ما پيدا شو، راته بلا شو.
- له مرگه دې قربان شم، كباړی دې په ما جورده ده.
- له مورد بې نمسی غټه ده.
- له مورد كه يويم، له كامه خو يو نه يم.
- له لېونی سپی څخه، هر څوك وېرېږي.
- له ناكامه خلك هندو ته ماما وايي.
- له نړېدلې دېواله وېر د په كار ده.
- له نشته نینې هم ښې دی.
- له نیا نه يې لمسی غټ دی.
- له ورڅه تېرې اوبه، بېرته نه راگرځي.
- له ووزكاري څخه، د كروتو چيچل ښه دی.
- له وږی نه ډوډی غواړي.

له وېش نه يې په تالا خوښې دى.
 له هغې بلا نه چې خلاصى نه وي، دود كړته په مخه ورځه.
 لیلی ته د مجنون په سترگه گورده!
 للى د مخه، للى په پسې.
 لېمخى هلته خرڅود چې پرې كښېښې.
 لېونى په ژمى كښې فالوده غواړي.
 لېونى په څه خبر دي.
 لېونى ته مه څه وركړد، مه څه ځني غواړد.
 لېونوسرد چا كلې كورنه دى كړي.
 لېود په وازد خوله وهنه كوي، ملك يې په پته خوله.
 لېود ته يې نصيحت وكړ، په هغه ورځ يې شل ودارل.
 لېود ته يې نصيحت كاود، وييل: غيلى لرې ولاړي.

((*****))

(۴)

ما پر آسمان غوښتي، خدای پر خمکه را کړې.
 ما پور غوښته، تانور غوښته.
 ما ته بې که، چغکه بې مه بوله.
 ما چې ته لا لا بللی، ما وبل ته به تپاڅکی به گوته راوکارې.
 ما دېرش روژې، داختر دپاره نیولې.
 مار چې لنډی شی، دوسره خولې اچوی.
 مار چې غار له ورشی، نو سمیرې.
 مار چې دې و خوری مار دی، شرمښکی د نانسور داغ دی.
 مار د شینشوی بدراتله، شینشوی د غار په خوله کښې
 ورته شین دی.
 مار که اوږد دی، سمنساره پرې سور ورد ده.
 مار اوږی، مار خورلی.
 مار چبچلی، له پری وپری.
 مار دې لنډ کړ، هر دې نه کړ.
 مار خونه بې، چې خاورې به خورې.
 مار ته کتی نه شم، وږی ته بې ورکوی نه شم.
 ما کور، مرگی راخپور کړ.
 ما که وژغونی په کار درلودای، دادې کتوې دکې وی.

ملڪي په مشرو ڪشڙ پوري اڀر نه لري.

مالا جورولي، لالا غزولي.

مال په دهقان سپارد، دهقان په خدای.

مال په مال پسې ٿي.

مال ڇي خاوند ته نه وي، حرام دي.

مال يو ٿاي، ايمان سل ٿاڀه.

مانانگه خوارد، بچي مڀي پلاو خوارد.

ماما ٿان گروي دخوري تمه ڪيري.

ماموته، بيادي موته.

ماويل ڇي زمانشته، ددي خيالي خولا نشته.

ماهي ويل مابه خبري ڪري واي، مگر خوله مڀي داوبو ڍڪه دد.

ماهي ڇي نه نيسي، نويي ترلڪي نيسه.

ماولبولي ڪلاته، ته لاري مشغولا ته.

مچ نور ٿه نه ڪوي، خپله خوابدوي.

مچي په لوي لاس مه بونيوه.

مٽڪه هغه سوخي ڇي اور پري بليري.

مٽڪه مور دد، زر زيروي.

مخامخ روي ته ٽوڪ نه وائي ڇي روي.

مخ ڪنبي ٿه، خوبير ته هم گورد.

مردار زروڪي اور نه اخلي.

مرگ او خوب، يوشي دي.

مرگ په ماره نس بڼه دی.
 مرگ په ډول او سورنی نه راځی.
 مرگ ته ځوان او زور یوشی دی.
 مرگ حق دی، گور او کفن په شک کښی دی.
 مرگ حق، میراث حلال.
 مرگ د توپک بڼه دی، نه د تلک.
 مرگ د مرض زوی دی.
 مرگی د اوبو وار دی، نن پر ما سبا په تادی.
 مرگی نژدی اندېښنی لری.
 مرغان هغه سره کښی، چې بڼی سره ورته وی.
 مرغی چې په بوتی ننوزی، ځای ورکوی.
 مرور دوی برخې لری.
 مریی په مستو، مست وی.
 مریی ته یې ویل مرییه، ددو ژرل، ساووته یې ویل مرییه، ددو خندل.
 مریی ته یې ویل چې رادی نیسم؛ ویل: ستا اختیار دی، ویل تښتې
 خوبه نه! ویل: زما اختیار دی.
 مریی غونډې یې گټه، ساوو غونډې یې خټه.
 مرانه د مېرو جوهر دی.
 مرونه یې په خولو گټی، اسونه یې په سوو گټی.
 مرونه مری، نومونه یې پاتیری.
 مری به ډېر څه وایی، که یې څوک ومني.

مري په ژړا، نه ژوندي کيږي.

مري و، وير يې نه و.

مړ اور پوکوي.

مري ابري، مه شينده.

مري څوک په لغته نه وهي.

مري ته شپه او ورځ يودده.

مردناري وهي، چې مونږ مرد يو، يادسوويو، يادسرو مگېرو

له مراني موندلي ده.

مزدور چې له کال نه تېر شي، دکاله واکدار شي.

مزدور چې نور کارونه لري، وربه پورې کوي.

مزه يې بڼه ده، راتله يې.

مزي تاوکري گېډري، همېشه دي شوندي غور دي.

مېرکانو گينگري جور کر، ويل يې دپشي په غاړه کښي

به يې څوک اچوي.

مېرک په غاړه شو نوتلای، چچ يې په لکي پورې غوته کر.

مېرک چې کور په ژرنده کښي لري، څه غم لري.

مېرکه خاورې کينه، خاورې دي په کوته.

مسافر له خيره پوښته، له شپو يې مه پوښته.

مسافري، اوم سري پخوي.

مستي د غلښي، بانه بنگ دي.

مسجد د خوب ځای نه دي.

مسجد که ونه پیری، محراب بی پرخای وی.
 مشر مشرد برخه لری، کشر کشر د.
 مشر د مشر خای لری، کشر د کشر.
 مشر د کشر پیل دی.
 مغزی زمریان ماتوی، غوبنی گیلیران خوری.
 ملا خنگله ته نه خئی، مبلو هواری ته نه راخی.
 ملا هم پاک، مسواک بی هم پاک.
 ملا بانگ او چرگ بانگ فرق لری.
 ملا لور نه خرخوی، هسپ بی سر لوروی.
 ملا ملا تلبردی، یو ملگری می بردی.
 ملا می کری، دخیل خان بلا می کری.
 من خورم، سپر گنم، بی بی اوسم که درخم.
 مندی به لالا وهی، مری به عبدالله وهی.
 منکر نر دی، قایل خر دی.
 منگی هرده ورخ نه ماتیری.
 منگی کله کله ماتیری.
 موجی دنورو خپلی گندی، مگر خپلی بی خیری پیری وی.
 مور چی بی متکی وی، لور بی اشوکی وی.
 مور و پلار چی زارده شی، له شکرو لا خواره شی.
 مور و پلار بی پر قاضی، هلکان بی پر بازی.
 مور نه ده مبرده ده، رانه کنبلی بی چارده ده.

موريي په كلي شلومبسي غواړي، لوريي په نيم من كوچو
سر، نه غوروي.

موري په بدراضي.

موريي پيدا نه وه، لوريي پر بام گرزيده.

مور نه مېرډ كيږي.

موريي چې درخاني وي، لور به يې بنايږي وي.

مور بزرگ دي پر کور مېلمه مه شه.

مور شوم په زرد کو، بيا به نه خم زېرانونه.

مور د وږي د حاله څه خبر دي.

مور ټول د يوه لاس گوتي يو.

موزي لايق دي د شړي، کز بره مه پرې اغوندي.

مه چاته څه ورکوه، مه د چازره بدوه.

مه خورده هغه کراړه، چې پرې نيسي دي تر غاړه.

مه خوشال واي، مه خټک واي، مسلي واي خو خواني واي.

مه داسې خورشه، چې څوک دي وخورې، مه داسې تريخ شه، چې

څوک دي وغورځوي.

مه د چا دارا پاته كيږي، مه مې چاته پاتې كيږي.

مه غوندي تشوه، مه وږي ژرود.

مه کرل کړه مه ربېل کړه، توري ځني اړول کړه.

مه کړه هغه چار، چې نه دي مور کړي وي نه پلار.

مه کړه دروېشه، پر تا به درشي پس و پېشه.

مه وایه پر ما ، چې دریه شی پرتا .
 مه کوه په چا ، چې ویشی په تا .
 میاشت دلومری ورځې معلومیری .
 میا خبل که بڼه ځوانان وای ، خپلې میری به یې میری کړی وای .
 میراث دې هغه ته پاته شه ، چې هم یې خوری ، هم پرې ژاړی .
 میراث خور بڼه دی ، که اموخته خور .
 میره مې نه لیده ، تر مور مینه .
 میرو ته گورده ، برخې وېشه .
 میرو له خدا موندلې ده .
 میرونه که څه نه دی ، له خدایه لرې نه دی .
 میره څه وهلی څه پورې وهلی .
 میره ته مه وایه چې میره گیه .
 میره یا نېکنام ، یا بد نام .
 میره هر که ، میرانه یې مه ورکوه .
 میره چا په خواری نه دی کړلې .
 میره مرداره ، پور پر غاړه .
 میره که ډنگره شی ، هم دوری ورته هیله ده .
 میره دی په لېوه وسپارله .
 میری ته چې خدای په قهر شی ، نو وزرونه وکړی .
 میری تر ځان لوی بار وړی .
 میری پرانگان ماتوی ، غوښې گېډران خوری .

مېښه په خوب کښې تاپوگان وېښي.
 مېلمه په ننگ ښه ايسی، کور به په ست.
 مېلمه به دی شم، مگر نه په مې باروی، نه به مې بندي کوی.
 مېلمه خپل نصیب خوری.
 مېلمه شرلی ښه دی، نه په گېډ، نههار.
 مین یم، مگر خان سیند ته نه اچوم.
 مینځه چې توده شی، هلته بیده شی.

(ن)

نابله غل، کادانه وهی.
 نابله غل، په بوساره ننوخی.
 ناپوه یې دومره په بل نه کوی، لکه په خان.
 ناپوه یې په سلو کلو گتې، په یوه ورځ یې باپلی.
 ناتار چې خپل څښتن راو نه گرزوی، نور یې نه راگرزوی.
 ناخبره د مرکې لېوه دی.
 نادار پور وړی، چانه دی وژلی.
 ناراسته سړی، په وچه ځمکه ښوېږی.
 نادیده تلتک نه درلود، چې پیدا یې کړ تر غرمې پکښې پروت و.
 ناسته ښځه کار کوی، ولاړه ښځه څار کوی.
 ناوې هی هی لری، خو په زړه کښې گوری ماتوی.

ناوي تللي په خري ورا يې پنده په نغري.
 ناوي په پښول بڼه ايسي، پاچا په خول.
 نجل به هلته نجل شي، چې په خيو په اور بل شي.
 نرپسه د حالولو دپاره دي.
 نرخ ته گورد، گولي وهه.
 نرزوي په ورنه كښې معلومپړي.
 نردي مرد، نردي زېره.
 نرمه غاړه، توره هم نه غوڅوي.
 نشته داسې لوري، چې وتښتي كمزوري.
 نصيب كته كړي خردی.
 نصيب له ما هم گړندي دي.
 نعمت پس له زواله معلومپړي.
 نغري له دښمنه ډك بڼه دي، نه له دوسته خالي.
 نغري دكهل، مشردی.
 نكريځې چې تراختر تېرې شي، نويې پر دېواله وتپه.
 نن دې خاطر، سبا دې دملاتير.
 نن پر ما، سبا پر تا.
 ننه واتې پرڅه وي، كه بې څه.
 ننگ دكور په مېرو كپړي.
 ننگ له مېرو لار، شرم له ارتينو.
 ننگ له گور ستانه پاڅېدلی دي.

ننگرهار نیم نهار.
 نور جور، کار ته نا جور.
 نور یو منزل کوی، سپی دود منزله کوی.
 نور یې تر هرېدو خوری، خپتو یې تر لیدو خوری.
 نوک او اوری نه سرد بېلیری.
 نوم بې لور، کور یې ډگر.
 نوم بد، گربوان خپری.
 نوم د نامه نه پرې کپری.
 نوم یې خان، کور یې وړان.
 نولس شل کېدی نه، او بېرا اخستی نه.
 نه اوری، نه گوری، سر پت بدلې بولی.
 نه به کانی پوست شی، نه به غلیم دوست شی.
 نه به تل داسرد او بنان وی، نه به تل د ناصر خان وی.
 نه پوهیږم چې ور تنگ شو یا خرغت شو.
 نه تاڅه رانه کنبېښوود، نه ماڅه پکنبې پرېښوود.
 نه جغ کوم نه سپارد، خدای یې راکې پر تیاره.
 نه چا لیدلی، نه باد وهلی.
 نه خان دی نه مان دی، زما د اوږو زیان دی.
 نه خرو هلی، نه لښته ماته.
 نه خر هر کېده، نه سپی ځنې ته.
 نه خورلی نه چنبلی، پښتورگی درد نهولی.

نه د بې مالگې خوړو مزه شته، نه د پردی زویه گيله شته.
نه د چا کور، نه د چا کلی.

نه د بڼه حاله الواته، نه د بد حاله مرگ.

نه د تېنگې د وېشتو دی، نه د سستی د نیوو.

نه دلې شوم، نه هورې، تر منځ شوم خاورې ایرې.

نه د مړو د ژړا دی، نه د ژوندو د دلاسا.

نه دې پاتې خوړم، نه دې سرې چلوم.

نه دې غیلې پیايم، نه دی گارې ختم.

نه دې وی هغه غورې، چې ویې نه خوری سړی.

نه دې کورت خوړم نه غورې، نه دې سوک خوړم نه سوتې.

نه زما پلارستا تر بور دی، نه زما پلارستا مزدور دی.

نه سپخ سوی، نه کباب.

نه شرم نه حیا، لعنت پر بې حیا.

نه... کوي، نه دلار وزی.

نه کرم، نه رېبم، توري ختې اړوم.

نه کم نه کمتر، سلامت د غوايي سر.

ته کور ورک، نه دود ورک.

نه گندم چوتی، بېزاره بیم د گتې.

نه له پیره حیا لری، نه له میره.

نه ملا شوې نه امی شوې، د پلار مینه دی ورکه کره، چرسی شوې.

نه مې و خوره نه پرې مور شوم، سلا بلا په تور شوم.

نه يې تر خولې شوه، نه يې تر نسه.

نه يې خورې، نه يې خورندى ته ورکوي.

نيت سم نيسه، اول يې پر دښمن نيسه.

نيت مې وتاره په پري، مانو، گبت وهل په کلي.

نپستی د ميرو قدر کموی.

نپک بخت يې په بل ويني، کم بخت يې په خان.

نپک عمل به دې سلطان کړي، بد عمل به دې په خان پورې

حيران کړي.

نپک عمل به دې پاچا کړي، بد عمل به دې رسوا کړي.

نيکي له دښمن سره کوه، چې تور ليمه يې ووځي.

نيمه دودى، دکوتې پاى.

(و)

واده اسانه دى، تک توک يې گران دى.

واده په سازښه ښکاري، مړى په وپير.

واده ته مه وايه، واده گيه.

واده د نه ستنې، کرياب دى.

واده د الله داد، پکښې غورځى مولا داد.

واده دى د پردى، پکښې غورځى لېونى.

واره تشې شلومبې شاربى، خبر نه شوه له مطلبه.

واښکى پر نرى ځاى شلپيرى.

واینه دسمې خورې، هوا دغردلرې.
 واک ستادی اکا خېلې، اوس که غوا بیایې که غېلې.
 وباسه پېسې، وخوره پتاسې.
 و به دې پوښتم، واکدار به دې نه کرم.
 وتلی ښه دی، که ترپلې.
 و جنگ ته یو د لوښت دمخه کېدل، د سلو کلونو لار ده.
 وچ اوږه پر دېوال نه نښلې.
 وخت چې د بری شی، هر گیدر زمري شی.
 وخت چې د ختمې شی، د یتیم پز وینی شی.
 وخت سره زر دی.
 و خوره گل بخور، چې دې وشي میراث خور.
 و رانول اسان دی، خو جوړول ډېر گران دی.
 و وځ یې چې برابره شی، چراغ یې په اوبو کښې بلېږي.
 و رغستلی، له منځه وتلی دی.
 و رکړه په لاس، گرزده په پښو.
 و رکه کې نیستی، سړی باسی له سیالی.
 و رور چې هر خومره بد شی، د میرې له زویه ښه دی.
 و رور چې ننگیالی شی، د خور پر سر تېکری شی.
 و رور چې سپور شی، د خپل کور شی.
 و رور دې وی، پر لاهور دې وی.
 و رور دې وی، د میرې دې وی.

وروڼو جنگ وکړ، سادگانو باور.
 وروستیه عقله، چې رومی وای.
 وروزی خوری به کوو، حساب ترمنځه.
 وروزیې مه وهه په تورد، خور یې ناسته ده حضوره.
 وروزیې کسه، خور یې نسه.
 وروزیې گورد، خور یې غواره.
 وروزیې ورور ته نه گتی، شریک ته گتی.
 ورېنم که زارد شی، د خرد کسته لانه شی.
 ورېندارې خواره به دې غوارم، ته د ورور د مرگه.
 وری نه ول لری نه ولې، چې مېرمن نه وي ناولې.
 وروکی د بنمن، د اور بخرکی دی.
 وورد بنمن، لوی وگنه.
 ورد چې په میند شی، هغه لا لویه فتنه شی.
 وزه ننوزد، د جنگی لالا واده دی.
 وزه ننوزد، ورسک خورده لبه دې وزد.
 وزه د شپون دپارده نه ده، شپون دوزې دپارده دی.
 وزې وزې پی خو به راکې، خو له پچو ډکې.
 وزارده چې و خاندي.
 وری په خوب، دسترخان وینی.
 وری پيشو، د زمري سرد جنگیری.
 وری ته پاخه تپیر بنه دی، نه سپین زر.

وږی ته چا ویل: څلور څلور څو کیري؟ ویل یی: اته ډوډی.
 وږي ته د پانگ پوست سنگگی ډوډی بنکاری.
 وږ سترگی خدای نه مړوی.
 وږی د ډوډی تپهار اوری.
 وږی د ملغلرو همیانی پیدا کړه، د نینو گومان یې پرې وکړ.
 وږی سترگی، نه مړیږی.
 وږی نس، بلا ده.
 وږی لږد نیمه گوله هم غنیمه دی.
 وږی نه یم، قدر غواړم.
 وسله هغه ده، چې په لاس درغله.
 وسله که سل کاله بار ده، په سخته ورځ په کار ده.
 وطن په دوو سترگو خپل دی، په دوو پردی.
 و عاقل ته اشاره دی، کم عقل ته کوتک.
 وگټه، پیل و خورده.
 وگوره سړی، ترې لاندې واچوده کالی.
 ولاړې اوبه، ژر ژر بږی.
 ومې بله، ومې تله.
 و مه خورې هغه غوری، چې وباسي مرغیږی.
 ونه چې زړه شی، دهرې بلا پرې شپه شی.
 وهم دې چیرې، ډب دې چیرې خیرې.
 ویشلی ورور، تربور دی.

ويل دي بنه، كول دي بد.

ويل شته دي، عمل نشته.

ويل، لکي بنه دي، که پتي؟ ويل پتي.

ويلني مي د ويالي تر غاري بد ايسي، په کور کښي را ته شين شو.

ويي واهه په سر، ويي چاودي تلي.

(ه)

هد په پيوند، جلا کيري.

هدو عمر يي مه حسابوه، حال ته يي گوره.

هر چا ته خپل وطن کشمير دي.

هر چا ته خپل مزي مرغلين بنکاري.

هر چا ته خپل زوی شهزاده دي.

هر چيري چې بنه، هلته دي شپه.

هر چيري اور بل، کتوي باندي.

هر چيري چې خوري، هلته به مري.

هر شوک له خانه خوښ، په نيره بيا بنگښ.

هر شوک پوهيري، چې غواتوره، شيدې يي سپيني.

هر شوک چې وزگار شي، يا غل شي يا بيمار شي.

هر خوچي هونسيار يي، نادان لا پوښته.

هر خه چې درته وایم، ته خپله عرکه شاري.

هر خه مي د بل خوښ دي، عقل مي خپل خوښ دي.

هر سري خپل غم ژاري، نه چې د بل غم.
 هر سري تر خپلې مدعا پورې يار دى.
 هر سور ږيرې، ملا شاه گل نه وي.
 هر شي چې غبرگ شي، لنډيرې، خبره چې غبرگه شي اوږديرې.
 هر نوى قدر لري، بې له مرگه.
 هر مرغه، خپله يې خاله خبر نه دى يو د بل له حاله.
 هر مرغه چې دانه اخلي، څنگونه يې زير دى.
 هر يو پر خپله ټيكي لور اړوي.
 هستى كوى مستى، نيستى كوى سستى.
 هسې مه كود انسانه، چې زوى گران كې، لور ارزانه.
 هغه بنده به څه كړي، چې خداى يې زېرمه نه كړي.
 هغه آش، هغه كاسه.
 هغه چرگه مرد شوه، چې برگې هگى به يې اچولې.
 هغه چې الوځي، ټولې چوغكى دى.
 هغه خور دى ارمان نه كړي، په دورونو يې واده كړي.
 هغه درك، هغه خرك.
 هغه سري نه دى، چې له خانه خبر نه دى.
 هغه سپى دې خورى، چې پېژني دې.
 هغه شپې لارې، چې ما او تا به كړې كرواړي.
 هغه چې نن غران كړي، نه يې خپل، نه يې خپلوان كړي.
 هغه چې كار په عقل كېږي، زور ورته عاجز دى.

هغه ورځې لارې، چې دی لو کاوه په ولاړې.
 هلته به دې زده شي، چې د خوار په حال دې شپه شي.
 هلته به دې زده شي، چې په ادرگ بدرگ دی شپه شي.
 هلته څه، چې قدر دې کپړی.
 هله به څارېزم، چې له کاره وزگارېزم.
 هله به خبر شي، چې تارو جبي له ورشي.
 هم اوږه پیني، هم اور پو کي.
 هم بوره، هم بد نامه.
 هم ودیږي، هم رقصیږي.
 هم درڅخه مرم، هم درپسې مرم.
 هم د سین دا غاړه پیایی، هم هغه غاړه.
 هم یې پر مېخ وهی، هم یې پر نال.
 هم یې سکني، هم یې رغوی.
 هم یې کرې، هم یې رېبې.
 هندو پېسې گتې، پښتون قیصې گتې.
 هندو څه وهلی، څه سر تور کړی.
 ... هندو بې گورې نه وی.
 هندو زور شو، سلمان نه شو.
 هندو گورې په خوب ویني.
 هندو سترې، ی ناراضه.
 هندو مې پک نه دی لیدلي.

هوده د شرمبنکی نه لری، لاس بنامد ته اچوی.
 هورده مې خورلې ده، په خان مې ازمویلې ده.
 هوسی پخوا هم د غرو وه، مگر چې گینگری یې تر غاړه شول
 د غرو شوکو ته وخته.
 هوسی هسې هم ترنده وه، چې گینگری ورته واچاوه، لا ترنده شوه.
 هوسی هوا د غرو وهی، وابنه د سیمې خوری.
 هوبنیاران، زهر د تریاکو په گومان خوری.
 هوبنیار ته اشاره ده، ناپوه ته ډنډه.
 هوبنیار نه غوزار پیری، چې غوزار شی، غبرگ غابنونه یې وخی.
 هوبنیار مرغه په دوو لومو بند پیری.
 هوبنیار مرغی په دوو لومو کنبې ننبلی.
 همسایه غل مه بوله، خپل کور دې ساته.
 هم پوری ژاری، هم وراری.
 هېشوک نه وایې چې زما د غرکې خوند بد دی.

(((((*****))))))

(ی)

- * یا انا وهی، یا عرکې خبری.
- یا برچمر کنډی دی، یا کافر د لیکندی دی.
- یا به تخت، یا به تخته شی.
- یا به تخت وی، یا تابوت.
- یا به کولاله ونیسی، یا به مالداره ونیسی.
- یا به بې کولاله کړی، یا به یې مالداره کړی.
- یا به هی په ساروان وی، یا په کاروان.
- یاد به دې زه کرم، مور به دې خدای کا.
- یا د چا ودې پښې ژړاوی یا د کونډې بنځې.
- یا د چلم سر، یا د پلاو بېخ.
- یا د خدای قدرت دی، یا د سپرو غیرت دی.
- یا د مور تی دی، یا د چلم نی.
- یاد مې ته که، مور به مې خدای.
- پارانہ، دویبه جاله.
- یار تر کوڅې تېر که، رنگ یې هېر که.
- یار تر ما پورې رنگ ژپړی بڼه دی، نه زه تر یاره.
- یار چې ځایې شی، رنگ دې ورک شی.

یار مېلې لره دی، دوست تنگې لره دی.
 یار د یار د پاره خوری د غوایی غوښې.
 یاری چې په شوتالو شوه، نو و نه شوه.
 یا لویو کورو ته ورځه، یا لویو غرو ته.
 یا مړ، یا مور، یا جگ پر غوایی سپور.
 یا مې ابا بوله، یا کتپوه ماتوم.
 یا نه کوي، یا د خره کوي.
 یا نه ځم، یا منډې وهم.
 یا نېک پلو، یا نېک جلو.
 یا وور پوښته، یا زور.
 یا وښه ژاری، یا مینه.
 یا یار شه، یا بېزار شه.
 یتیم ته یو نس مستې هم پسرلی دی.
 یتیم په ژړا عادت دی.
 بیخ دې تنه کار دی، زور مېره پکار دی، ځوان مېره ناتار دی.
 یَرَحْمَکَ اللّٰه، هم ځای لری.
 بېره سمې ته نه راتله او ملا غره ته نه ته.
 یو انار او سل بیمار.
 یو بهلول یو پې کند، یو پې کچکول.
 یوه بلا بلی ته وایی چې بو.
 یو به مړ نه شی، بل به مور نه شی.

یو پتې شپشتې یې وخورې، وایې دالا مبرده ده.

یو په اوښکو ژاړی، بل په وینو ورسره ژاړی.

یو په ست بڼه ایسی، بل په پت.

یو په سله، سل په هېڅ.

یو تنها به دې سفر وی، یا به غم یا به اخترو وی.

یو تېک دې دارو نشته، پر ځان دې غومباره نوم ایټې دی.

یو څه زه لنډ یم، یو څه مې د بڼې گودی اوږد دی.

یو ځان شرموی، بل قام.

یو د لوږې مړ کېده، بل یې سر ته پراتې کتلی.

یو دېگي، ټول کندي.

یو زوی، نه زوی.

یو سر، نه سر.

یو ښار او دوه نرخه.

یو کار وکړه، چې سل وارزی.

یو لاس دې خدای هغه بل ته نه اړوی.

یو لاس په چاره، بل خواړه.

یو لمونځ په هفته کېږي، هغه هم په ما مته کېږي.

یو موټي دې اوږه نشته، سل دې تنرونه دی.

یو نس، دوه منته.

یو نوکي غیرت، تر سلو مېرو بڼه وی.

یو وار یې شل کړه، بیا یې په جوال کېږي واچوه.

یو وار چې زور شي، بيا خداي خبر چې جوړ شي.

يو وايي مريې دې يم، بل دې فکر وکړي چې په خومي اخستي دي.

يو وايي مريې دې يم، بل يې نو په بازار نه خرڅوي.

يو وار مرگي واي، خو بيا لیده واي.

يوه پر تناره خوري، يوه پر زنگانه خوري يوه چې کنبهني بيا هله

خوري، دا خواره نو څه خوري؟

يوه چاره چې دوې کې، دا چاره به په پرې کې.

يوه کور خرڅاوه، بل په پور غوښته.

يوه ډره اور نه کا، دوه بنې کور.

يوه رښتيا رښتيا وپيل، په سمه کنبې يې ځای نه و.

يوه ژرنده خټله، بل يې لکې خټله.

يوه سترگه پر دين، يوه پر دنيا.

يوه شپه د مېر د مېړه سره هم تېرېږي.

يوه غونډې که هواره شي، ډېر خنډکونه به ډک شي.

يوه کوه، يوه اوره.

يوه لوېشت ناوکی، دوې لوېشتې بې کوڅې.

يوه مېړو بڼه تر سلو کونډو بڼه ده.

يو، منه واچوه، تر بلې بيا خداي.

يوه کډه د بلې زړه کاري.

يو بې خوري، بل ورته مري.

يو يې واهه، بل پرې په نازېده.

پو یې گتې، سل یې ختی.

پو یې ژنده ماتوی، بل یې پارچاو اړوی.

پو یې بر وهی، بل یې ریښې.

پو یې سروهی، بل یې پلې.

پو یې بزې پیایې، بل یې گارې ختی.

پو یې بلا بلې بلا ته ویل: اوخ.

پو یې دغمه ژړل، بلې له خوشالی ورپورې خندل.

پو یې پښې و بلې ته، ویل نه خم.

پو یې ناوې اینګې کاوه، ښه یې زگیروې کاوه.

یه باید په وی، هو باید هو!

ښې مې خوړې، سرې وینې ترې تلې.

*****

*****

*****

*****

***

*

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**